

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Katolická teologická fakulta

Katedra teologické etiky a spirituální teologie

Spirituální teologie

Ing. Marie Kostecká

ŽENA A DUCHOVNÍ VEDENÍ

Bakalářská práce

Vedoucí práce: ThLic. Pavel Vojtěch Kohut, Th.D.

PRAHA 2009

Poděkování

Mé poděkování patří vedoucímu této bakalářské práce pateru ThLic. Pavlu Vojtěchu Kohutovi, Th.D. za jeho čas, cenné rady a odborná doporučení.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a v seznamu literatury a pramenů uvedla veškeré informační zdroje, které jsem použila.

V Praze dne 30.4.2009

Vlastnoruční podpis

OBSAH

ÚVOD	4
1 MUŽSKÁ A ŽENSKÁ SPIRITUALITA	7
1.1 Co je spiritualita	8
1.1.1 Spiritualita jako cesta ke svátosti.....	9
1.1.2 Zrání ve víře.....	10
1.1.3 Vliv příjemce na účinnost svátosti.....	11
1.1.4 I poznání nás otevírá Bohu.....	12
1.1.5 Spirituální teologie.....	13
1.2 Charakteristika mužské spirituality.....	14
1.3 Charakteristika ženské spirituality... ..	18
1.4 Muž a žena-různost v jednotě a jednota v různosti.....	20
2 DUCHOVNÍ VEDENÍ.....	22
2.1.1 Historie duchovního vedení.....	22
2.1.2 Podstata, povaha, základní rozměry a funkce duchovního vedení.....	24
2.1.3 Cíle duchovního vedení.....	25
2.1.4 Předpoklady duchovního vedení.....	28
2.1.5 Svoboda.....	31
2.1.6 Duchovní vůdce.....	33
2.3 Žena jako osoba vedená (objekt duchovního vedení).....	36
2.4 Žena jako osoba vedoucí (subjekt duchovního vedení)	41
ZÁVĚR	46
Seznam literatury	48
Anglická anotace.....	49

ÚVOD

Téma této bakalářské práce vyplynulo z mé životní zkušenosti, kdy jsem se opakovaně dostávala do situace, která ukazovala na potřebu duchovního vedení věřícího člověka. Člověk se často v životě cítí svými danostmi, schopnostmi a možnostmi omezen v porovnání s druhými lidmi. Od těchto pocitů nás může osvobodit jen sjednocení s Ježíšem, který nepřišel na svět kvůli dokonalým, ale právě kvůli nuzným, strádajícím, hříšníkům; a odevzdání se do Božího vedení, neboť On využívá toho, co máme, co do nás vložil, nestresuje nás připomínáním našich nedokonalostí.

Vnímala jsem, že bez možnosti využití duchovního vedení, jako služby církve a bližního, se hledající člověk hůře orientuje v obtížné životní nebo osobní situaci, hůře z ní hledá východiska, která by odpovídala Boží vůli. Snáze propadá beznaději a dostává se do krize víry, případně ztratí důvěru v Boha jako nejvyšší dobro a dokonalou lásku, v níž jsme vždy zahrnuti, i když se nám momentální situace jeví v lidských očích jinak.

To vše pak má pochopitelně dopad do jeho lidského prožívání, do mezilidských vztahů, do jeho společenských postojů. Složitost doby, její převážně materiální orientace, ztráta respektu k autoritě, a to zvláště u mladší generace, rychlé tempo života, vysoké nároky na jedince kladené nejen v profesním životě, ale i v soukromí, to vše vyvolává v člověku napětí, obavu, že neuspokojí očekávání do něj vkládaná, a při neúspěchu nebo nepřijetí se dostává pocit frustrace. Jedinci nejistí jsou zmítáni neustálými pochybnostmi a nedůvěrou. V této situaci pak působí jako oáza na poušti možnost zastavit se a nebýt sám, být v neustálém společenství s Bohem, potřebuje věřící člověk své pocity, touhy a přání reflektovat s druhým člověkem, a to ne ledajakým, s člověkem duchovním, „to je člověk komunikace a stále větší lásky“.¹

Tápající člověk potřebuje cítit, že ten druhý je tady a teď právě jen pro něj, že ho zajímá a že mu chce pomoci. Musí vnímat osobní blízkost a cítit se v jeho přítomnosti svobodný, uvolněný, bezpečný, a tudíž schopný otevřít své srdce a hovořit o všem, o tom, co ho sužuje a po čem touží, o svých zraněních i selháních. Musí k němu cítit důvěru a zároveň jeho přijetí i to, že ten druhý tady není, aby mě soudil, nebo aby mi naopak vyhotovil přesný návod, jak se správně chopit svého života a jak ho žít minutu po minutě. Z takového člověka vyzařuje něco, co u ostatních bližních hledající člověk neregistruje, světlo působení Božího Ducha v něm. Stejným způsobem, jako jas vystupující z tváře a z očí, jak to popisuje P. Serafín,² který však i schopnost vnímat to přičítá rovněž stavu plnosti Ducha svatého. Myslím si, že člověku tuto schopnost může dát už i pouhá touha ho

¹ RUPNIK Marko Ivan: Uvedení do duchovního života, Olomouc-Velehrad: Centrum Aletti, 2003, 31.

² Tamtéž, 33.

dosáhnout. Je tedy velká naděje, že hledajícímu takový doprovázející pomůže tímto světlem „nasmívat“ jeho cestu. „Já jsem světlo světa; kdo mě následuje, nebude chodit ve tmě, ale bude mít světlo života.“ (Jan 8,12).

Disponovanost pro službu duchovního vedení je charisma, kterým Bůh mnohé obdařil, ale lidé, Bohem k této službě vyvolení, si často buď tohoto daru vůbec nejsou vědomi, nebo s ním neumějí zacházet. Tudíž buď zůstane ležet ladem, nebo nesprávným použitím se mine účinkem. K rozpoznání tohoto daru a pochopení jeho správné funkce může pomoci rada duchovního, vhodně doporučená četba, v níž se člověk zorientuje a načerpá potřebné informace, nebo osobní zkušenost s touto službou jako osoby doprovázené.

Potřeba duchovního vedení věřících mnohonásobně převyšuje kapacitní možnosti kněží. Proto je tedy nejen vhodné ale i nutné, aby takto svým bližním sloužili i jedinci z řad řeholních osob, případně laiků, právě těch věřících, kteří se k této službě cítí od Boha povoláni, kteří toto povolání správně rozpoznali a náležitě se na tuto službu připravili, aby naplnili Ježíšovu výzvu: „Jděte i vy na mou vinici (...)“ (Mt 20,4). Člověk, který chce takto sloužit, by měl mít nejen dostatek vědomostí, ale i svým životem by měl svědčit o tom, že Bůh je za všech okolností ten, který určuje jeho život. Jedině tak může být věrohodným a přijatelným pro hledajícího, tak i svým příkladem mu ukazuje návod, jak se správně zhostit všeho, co ho na jeho pozemské pouti potkává.

Nevím, zda jsem správně porozuměla Božímu volání, ale sama jsem se ocitla opakovaně v situaci, kdy ode mě bylo duchovní doprovázení očekáváno, tato potřeba vyplynula naprosto spontánně a nedala se pro svou naléhavost odmítnout. Cítila jsem se, zejména u prvního doprovázení, zaskočená, zcela nepřipravená, naplněná obavou ze selhání. Vše jsem tudíž ve svých modlitbách vložila do rukou svému Pánu a snažila jsem se nechat jím vést, přesto jsem neochránila doprovázenou osobu před zásahy „zvenčí“-ze strany svého manžela, který s touto mou pomocí nesouhlasil a měl pocit, že nad druhými, navíc aniž cokoli k tomu případu objektivně ví, může vynášet soudy. Toto jsem brala za své velké selhání, ale dosud nevím, jak jsem tomu, kromě odmítnutí doprovázení, mohla předejít nebo zabránit. Vede mě to pouze k poznatku, že pro zdar této služby je i mimo jiné nutná tolerance nejbližšího okolí doprovázejícího k poskytování této služby.

Neměla jsem s kým vhodným toto vše probrat, snažila jsem se tudíž najít odpovědi v literatuře. Z četby vyvstala řada dalších nejasností a dotazů, které jsem opět neměla s kým řešit. Poučena z chyb první zkušenosti, jsem se jich při dalším doprovázení snažila vyvarovat, ale každý vztah doprovázející-doprovázený je jedinečný a neopakovatelný,

objevují se tedy nové problémy, které je potřeba řešit, čili zrání věřícího i v roli osoby doprovázející je nekončící proces.

Dnes vím, že Bůh tím, že ve mně stále vyvolával potřebu nových informací, odpovědí a názorů z různých úhlů pohledu, aniž mi toho umožnil dosáhnout jiným způsobem, mě přivedl k mému současnému studiu a za to mu nikdy nepřestanu děkovat.

Tato práce je rozdělena na dvě základní části. V první se snažím osvětlit pojmy nezbytné pro praxi života z víry, a tedy i duchovního vedení. Duchovní život v jedinečnosti každého věřícího je spiritualitou. Odlišnosti muže a ženy ve všech sférách jejich existence jsou nesporné a promítají se i do určitých specifík jejich spiritualit. V druhé části práce se dostávám již k vlastnímu tématu práce, tedy k duchovnímu vedení. Nejprve v obecné rovině a poté se soustředuji na vztah duchovního vedení a ženy, ať už v roli osoby doprovázené, tak i osoby doprovázení poskytující. Vycházela jsem i z jejich specifických daností, potřeb a možností, s kterými ženy na svět přicházejí, neboť tak by měly být vnímány i přijímány.

1. MUŽSKÁ A ŽENSKÁ SPIRITUALITA

„Žijeme nyní ve světě, kde křesťané jsou menšinou v diaspoře (...). Je třeba začít od podstatného a tím pomoci i nekřesťanům pochopit nezměrné bohatství církve a hloubku její tradice, a tak získat duchovní prospěch.“³ Tento užitek bude nejen pro již věřící, ale pro dosud neobrácené i pro ty, kteří si vnitřní odstup od duchovního zachovají, ale které bude ovlivňovat vše pozitivní, co budou na věřících a církvi jako celku vnímat, i když zprvu třeba i bez duchovního podtextu.

Pro dnešního člověka je charakteristický zájem o věci duchovní a často i hledání vlastního místa v rámci různých spiritualit, a to všeobecně bez ohledu na jeho původ a tradici.⁴

„Pro křesťana je samozřejmostí, že Bůh žije ve své církvi (...). Bůh je zde pro všechny, pro všechny ustanovuje řád, skrze církve vydává zákony, za kterými jakoby mizí, křesťan se může držet litery a zapomínat kvůli ní tak trochu na ducha (...). Křesťan však může z ničeho nic potkat Boha, v modlitbě, v osvětlení, při bohoslužbě, v nějaké lidské situaci, a tehdy je osloven osobně (...), jde o lásku, o opravdovost, o toho Krista, který o sobě říká, že je Pravda. A Pravda je i Cesta a Život.“⁵

První kapitola se bude zabývat charakteristickými rysy a rozdíly v tom, jak člověk, který potkal Boha, prožívá svůj vztah k Bohu, zda a jak cítí Boží působení ve svém životě a jak vůbec život z víry praktikuje, a to i v souvislosti se svým pohlavím.

Samozřejmý rozdíl pohlaví, patrný v celé přírodě, však nelze u člověka zúžit na pouhý účel rozmnožování. Každý se identifikuje s jednou ze dvou základních variant lidského bytí s vědomím nezvratnosti této skutečnosti.⁶ Rozmnožování slouží v živočišné říši k zachování rodu, což člověk vnímá jako nedostatečný výlučný smysl existence dvou rozdílných pohlaví zejména „tváří v tvář své individuální smrti. Nechce být prostředníkem pro život věčný, ale chce být majitelem života věčného.“⁷

Tato hranice je „nepřekročitelná, a ta patří konstitutivně k lidskému bytí“,⁸ toto „omezení vzniká teprve na základě existence onoho druhého, jiného pohlaví“,⁹ které je pro nás nedosažitelné a do jisté míry ne zcela pochopitelné.

³ RUPNIK Marko Ivan: Uvedení do duchovního života, 8.

⁴ Srov. tamtéž, 7.

⁵ SPEYR Adrienne von: Člověk před Bohem, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, 79.

⁶ Srov. HENRICI Peter: Meta-antropologie pohlaví, in: MKR Communio 4 (2006) 341.

⁷ AMBROS Pavel: Sexualita a manželství, in: Žena v církvi a ve společnosti II. Sborník Unie katolických žen, [b.ed.], Praha: Pastorační středisko sv. Vojtěcha při Arcibiskupství pražském, 2000, 19.

⁸ HENRICI Peter: Meta-antropologie pohlaví, 342.

„Prožívání dvojího pohlaví se tak stává praobrazem každého zakoušení transcendence (...). Z toho je pochopitelné, proč Bible ráda používá vztah mezi mužem a ženou jako metaforu pro vztah mezi Bohem a člověkem (...). *‘Nec cum te, nec sine te’*. Pro náboženského člověka se tato zkušenost může stát pravzorem vztahu k Bohu.“¹⁰

1.1 Co je spiritualita

Bůh jako Duch svatý, jak praví Písmo svaté, je přítomen v nás-ve své Církvi jako v chrámě (srov. Ef 2,18–22). Jeho přítomnost v dějinách lidstva, tudíž v životě každého člověka je nezvratná skutečnost, kterou věřící člověk vnímá a prožívá v různé intenzitě a podle svých možností na ní participuje a spolupracuje s ní.¹¹ To vše je určující pro duchovní život člověka, jeho spiritualitu, která je účastí člověka na Božím díle. „Duchovní život zahrnuje myšlení, city, tělesnosti; neexistuje událost běžného života, ani ta nevýznamná, která by byla vyloučena, která by nebyla dotčena životem ducha.“¹²

Duchovní člověk žije jakoby ponořen v Duchu svatém, který je v životě duchovního člověka impulsem, hybatelem, světlem. Je tím, kdo vede duchovního člověka při rozhodování, řídí jeho vůli. Potom duchovní život je naší vědomou spoluprací s Duchem svatým, jednoznačným Jeho upřednostněním, čili naší neustálou otevřeností vůči Jeho konání v nás, jedině takové sjednocení přináší plody.¹³ Lze tedy říci, že „duchovní život je život v Duchu a s Duchem svatým.“¹⁴

Duchovní život každého člověka by měl směřovat k permanentnímu: „Staniž se!“ při rozhodování v životních situacích tak, jak na Boží výzvu odpověděla Panna Maria při Zvěstování. Její „Fiat“, které po jejím vzoru přijímáme i za vlastní postoj, by mělo být cestou našeho sjednocení s Boží vůlí. „Náš duchovní život začíná touto silně prožitou duchovní zkušeností s darováním se Bohu“¹⁵

1.1.1 Spiritualita jako cesta ke svatosti

„(...) Buďte svatí, neboť já Hospodin, váš Bůh, jsem svatý!“ (Lv 19.2). Tuto výzvu dává Bůh svému vyvolenému národu Izraelitů prostřednictvím Mojžíše. Ve světle Nového

⁹ HENRICI Peter: Meta-antropologie pohlaví, 343.

¹⁰ Tamtéž, 344.

¹¹ Srov. CUSKELLY E.J.: Současná spiritualita. Duchovní život z hlediska moderní psychologie, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994, 33.

¹² RUPNIK Marko Ivan: Uvedení do duchovního života, 29.

¹³ Srov. tamtéž, 36.

¹⁴ ŠPIDLÍK Tomáš: Prameny světla, Velehrad: Refugium, 2000, 31.

¹⁵ CUSKELLY E.J.: Současná spiritualita, 81.

zákona není ovšem adresována už jen vyvolenému národu, ale celému Božímu lidu, jde o univerzální povolání ke svatosti.

Svatostí se rozumí dosažení dokonalosti v lásce, a to je náš celoživotní úkol. Splnit ho se daří každému věřícímu na jiné úrovni kvalitativní i kvantitativní, ale povolání jsme k jeho realizaci všichni. Mocnou pomocí na této cestě jsou nám svátosti, z nichž načerpáváme posilu k jeho naplňování. „Povolání ke svatosti, to je k dokonalosti lásky, je první a základní povolání, kterým se Otec obrací v Ježíši Kristu skrze Ducha svatého na každého“ věřícího, jeho „kořeny jsou ve křtu a obnovuje se v ostatních svátostech, především v eucharistii.“¹⁶

To, jak budeme úspěšní v naplňování tohoto povolání, závisí na míře našeho sjednocení s Ježíšem Kristem, který na lidské úrovni dosáhl nejvyšší možné úrovně lásky, což dokazoval nejen svým životem, ale zejména jeho vrcholem, kterým byla výkupná smrt za nás, za celý svět. On této lásky byl schopen skrze své božství, vždyť Bůh je Láska, a to v té nejvyšší, dokonalé formě. Nám pak skrze svátosti dává účast na této Lásce, a tím nás uschopňuje k realizaci naší lidské, nedokonalé formy lásky.

Spiritualita je „sjednocení člověka s Bohem v Kristu, k němuž dochází působením Ducha svatého v dějinách církve a světa a lidskou spoluprací, (...) jeho organický rozvoj od počátku až po dosažení svatosti se zohledněním rozmanitosti a neopakovatelnosti jednotlivých cest.“¹⁷ U tohoto sjednocování lze rozlišit jednotlivé etapy a určit, v které z nich se právě vztah věřící versus Bůh nachází.

Z definice spirituality P. V. Kohuta, inspirované G. Moiolim a B. Fralingem, že „spiritualita je vlastní konkrétní a vnější vyvážený životní styl, vytvořený působením Ducha svatého a lidskou spoluprací, v určitých dějinně-místních podmínkách a předávaný dalším osobám, díky němuž její nositel spoluprožívá celé Kristovo tajemství na základě určitého aspektu Ježíšova pozemského života, charakterizujícího celý tento styl svébytným posláním ve společenství církve“, je zřejmé, čím lze každou spiritualitu charakterizovat. Hodně zhuštěně se dá podle definice G. Moiolio říci, že „spiritualita je životní syntéza celého Kristova tajemství vytvořená pod vlivem Ducha svatého tak, že uspořádává jeho jednotlivé prvky kolem konkrétního stavebního principu, jenž pak charakterizuje jeho celkový projev“.¹⁸

¹⁶ Jan Pavel II.: Posynodní apoštolský list *Christifideles laici* o povolání a poslání laiků v církvi a ve světě z 30. prosince 1988, Praha: ZVON, 1990 (dále jen: Jan Pavel II.: *Christifideles laici*), čl. 16.

¹⁷ KOHUT Pavel Vojtěch: Co je spirituální teologie?, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, 34.

¹⁸ Dle FIORES Stefano de: Spiritualita, I. Pojem spirituality, in: FIORES Stefano de, GOFFI Tullo (ed.): Slovník spirituality, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, (dále jen: SSp), 906–907.

„Spiritualita se nemá omezit v první řadě na vypočítávání povinností, na učení zákonům z paměti, na seznam předpisů. Má uvést do zkušenosti s Bohem, do učenlivosti k jeho Duchu, do láskyplné důvěrnosti s Kristem. Má vést k zapojení do spasitelné události Pána.“¹⁹ Ježíš Kristus je naším prostředníkem na cestě k Bohu Otci a Duch svatý je naším světlem na této cestě. Sám Ježíš Kristus je touto cestou: „Já jsem ta cesta (...)“ (Jan 14,6).

Každý máme pro svůj život od Boha specifické povolání, to znamená, že iniciativa je vždy na straně Boha, naším úkolem je snažit se slyšet Jeho volání, vnímat je jako prioritu ve všem, co nás obklopuje a čemu věnujeme svou pozornost, chtít správně porozumět a bez výhrad Boha následovat a Jeho vůli naplňovat. Lidská osobní svatost a disponovanost člověka k jejímu dosažení má svůj původ ve svatosti Boží. Ta je pak vložena církvi od jejího ustanovení Ježíšem Kristem, jednotlivým stavům a v nich jednotlivým věřícím. Tato pyramida svatosti nám ukazuje, jak na svatosti každého jednotlivého věřícího záleží a že k ní mají všichni věřící rovný přístup.

„Člověk je svatý a dokonalý v míře, v jaké se připodobní Bohu a sjednotí se s ním, nakolik se stane duchem (Jan 4,24).“²⁰ Naše cesta ke svatosti je dynamický proces vzniklý napětím mezi obdrženým Božím darem a z toho pro nás plynoucím úkolem, který nikdy nemůžeme dokonale naplnit, ale máme se snažit se tomu co nejvíce přiblížit. Každou situaci, v níž se ocitáme, i úlohu, kterou v ní máme, lze zároveň vnímat jako dva póly magnetu, jako opačné konce těžce číselné osy, které se ve své diametrální odlišnosti setkávají a sjednocují v Bohu jako nejvyšším principu.

1.1.2 Zrání ve víře

„Křesťanova existence je v nynější době definována jako služba a synovství, radost a umrtvování, přítomnost ve světě a útek z něho, úzká cesta a hostina v království, bohopocta a praxe, ustálení a cesta.“²¹ Nakolik si člověk uvědomuje a přijímá jednotu a vzájemně podmíněnou nutnost existence těchto zdánlivých protikladů, natolik postoupil na cestě zrání své víry.

Duchovní zralost každého jedince prochází svým vývojem: „zahrnuje trojí fázi: počáteční, kterou je narození v Kristu křtem, růst neboli postupné zrání jako úkol celé pozemské existence, a fázi konečnou, kdy je vítězství života úplné a definitivní.“²² Křest svatý nám dává schopnost toto tajemství vůbec moci nahlédnout, je tím prvním krokem,

¹⁹ GOFFI Tullo: Člověk duchovní, VI. Norma jako princip zduchovnění, in: SSp, 139.

²⁰ GOFFI Tullo: Člověk duchovní, VII. Duchovní člověk, in: SSp, 140.

²¹ FIORES Stefano de: Cesta duchovní, II. Dynamika duchovního života podle Písma sv., in: SSp, 94.

²² FIORES Stefano de: Cesta duchovní, II. Dynamika duchovního života podle Písma sv., in: SSp, 96.

který předznamenává u věřícího proces, kdy věřící své prožitky reflektuje se svým poznáním rozumovým i duchovním.

„Touhy lidské přirozenosti směřují proti Duchu Božímu, a Boží Duch proti nim. Jde tu o naprostý protiklad (...).“ (Gal 5,17). O vztahu lidského a duchovního zrání existují různé teorie, pravdě nejbližší se jeví být teorie koexistence (umírněného paralelizmu), která lidské a duchovní zrání vnímá jako vztah dvou procesů, jež se vzájemně ovlivňují při zachování vlastní dynamiky, rytmu, tj. značné samostatnosti připouštějící občasné i vzájemný odklon až kontroverzi.²³ Připustíme-li si svou nedokonalost, ušetříme se prožívání frustrujících pocitů při selhání, které nás pouze na naší cestě ke svátosti nejen brzdí, ale někdy až ochromují.

1.1.3 Vliv příjemce na účinnost svátosti

Našemu sjednocení s Bohem napomáhají, jak zde již dříve bylo zmíněno, svátosti, které přijímáme a jejichž účinnost ovlivňujeme i my svou vnitřní disponovaností pro jejich přijetí. Svátosti jsou zdrojem Božích milostí. Čím hlubší je naše spočinutí v Bohu, sjednocení s Ním, tím větší užitek nám přinášejí.

Dle svatého Františka Saleského jde o tři kroky na cestě přípravy k užitečné účasti na svátosti. Prvním z nich, který musí všechny ostatní předcházet, je čistý úmysl. S takovýmto úmyslem se pak snažíme s pozorností a pokorou, což je druhý a třetí krok, dosáhnout celkového zklidnění, soustředění se celým svým kajícím a pokorným srdcem na Boha a Jeho milost, kterou nám dává. K tomu, aby naše přijetí Boha, a tudíž Jeho milosti, bylo dokonalé, máme Bohu nabídnout své srdce otevřené a prosté všeho, aby ho On mohl cele naplnit.²⁴ Takto připraveni máme potom šanci z přijaté svátosti obdržet a zužitkovat maximum toho, co nám v ní Bůh nabízí a dává, maximum Jeho milostí.

Milost, jak uvádí například Cuskelly, má dvojí funkci: uzdravující (*gratia sanans*), to je ze slabosti a náchylnosti k hříchu, a k Bohu povznášející (*gratia elevans*), tedy napomáhající spojení s Bohem, neboť cílem duchovního života je spojení duše s Bohem tím, že se neustále přizpůsobuje Boží vůli. Opakem je hřích, který uzavírá srdce člověka požadavkům Boží lásky.²⁵

Milosti jsou tedy tím, o co bychom měli Boha prosit, po čem bychom měli prahnout a na čem bychom se měli snažit přijímat účast co nejčastěji a nejintenzivněji, jak jen jsme s pomocí Pána schopni, jestli toužíme překonávat lidskou nedokonalost a hříšnost.

²³ Srov. KOHUT Pavel Vojtěch: Co je spirituální teologie, 84.

²⁴ SALESKÝ Sv. František: Duchovní vodca. Výber z diel sv. Fr. Saleského, Řím: [b.n.], 1816, 67.

²⁵ Srov. CUSKELLY E.J.: Současná spiritualita, 59, 95.

To vše by nám mělo být prostředkem, abychom se více přiblížili Bohu na cestě k vlastní spáse a osobní svatosti.

1.1.4 I poznání nás otevírá Bohu

„Hlubší úsilí o niterné spojení s Bohem s sebou z podstaty věci nese potřebu prohloubení znalostí o Bohu a o duchovním životě.“²⁶ Bůh, jak již bylo řečeno, je nedílnou součástí našich životů, ať si to uvědomujeme či nikoli. Ve chvíli, kdy Boha začneme vnímat jako svého celoživotního souputníka, sdílíme s ním vše, co prožíváme, vnímáme, cítíme, jako s přítelem nejdůvěrnějším, který nás zná lépe, než se známe my sami, zatoužíme nebýt k němu lhostejní, nevšímaví, ignorantští.

Každý se o své přátele zajímá, zná o nich mnohé a své informace si průběžně doplňuje a uchovává v paměti. Jak bychom tedy mohli Boha o svou pozornost a zájem šidit? Vždyť On se o nás stále stará a my si Jeho pozornost a naslouchání vyžadujeme, zatímco my bychom neměli toužit blíže Ho poznat?

Jakmile začneme vnímat své soužití s Bohem, prožíváme situace a pocity do té doby nám neznámé a i našim okolím nezmiňované, pak jsme často na pochybách, zda je to v pořádku, občas i naše nechápající okolí se k nám staví nedůvěřivě. A tak pocítíme potřebu si v tom udělat jasno, není-li s kým vše probrat, začneme se zahlcovat literaturou, v níž hledáme odpovědi na své dotazy. Záleží na tom, jaké štěstí jsme při výběru měli, protože může nastat pravý opak, že místo vnitřního zklidnění a porozumění v nás nastane ještě větší zmatek. Máme dojem, že si naše literární zdroje protirečí, a nemáme-li ani v tuto chvíli k dispozici fundovaného odborníka, nejlépe teologa, kněze, nezbude nám, než hledat systematické vědomosti na odborné půdě.

Přítom však je třeba se stále mít na pozoru, aby teologie nebyla odtržená od víry a od církve, aby sloužila „jako potrava osobní víry a víry společenství“, aby participovala „na životě církve, především na liturgickém životě, na životě modlitby a v angažovanosti pro bratrskou lásku.“²⁷

Boží záměr-vyvolání hladu po Jeho poznání-napomáhá zvýšit informovanost laiků a připravit je, aby mohli v rámci svých charizmat lépe sloužit jednotlivým bližním i farnímu společenství jako celku. Domnívám se, že zejména mezi dospělými laiky chybí, i když by byla potřeba, systematická katechizace a průběžná formace. Oni jsou těmi, kdo by měli vychovávat své děti ve víře, a to ve víře informované a živé, odpovídající jejich

²⁶ KOHUT Pavel Vojtěch: Co je spirituální teologie, 32.

²⁷ RUPNIK Marko Ivan: Uvedení do duchovního života, 19.

vývojové úrovni.²⁸ Laici by měli být schopni odpovědět na zvědavé dotazy a nejasnosti v duchovní oblasti svým bližním, aby je neuváděli v omyl nebo je nemuseli se vším odkazovat na kněze.

Měli bychom však mít na paměti: „Čím větší a lepší máš vědomosti, tím přísněji pak budeš souzen, když nebudeš i svatěji žít.“²⁹ Z toho jasně plyne, že poznání není jen dar a jisté privilegium, ale i velký závazek, neboť „opravdu správně vzdělaný je, kdo činí Boží vůli a zříká se své.“³⁰

1.1.5 Spirituální teologie

Systematickým uspořádáním poznatků z oblasti spirituality se zabývá vědní disciplína nazývaná spirituální teologie. „Metodologický problém spirituální teologie je spíše moderní, neboť trvá něco málo přes sedmdesát let, zatímco starší autoři ji neznali. Pro ně byla spiritualita (ačkoli ji takto nenazývali) jednoduše teologickou vědou, dříve pojímanou jednotně s dogmatickou teologií a později s morálkou; (...).“³¹

Po jejím osamostatnění se ukázalo, že hloubku i šíři této problematiky nedostatečně vystihuje jak metoda deduktivní, kdy se platné teologické principy aplikují na jednotlivé jevy a situace, tak metoda induktivní, v níž se od jednotlivostí zevšeobecněním dochází k zákonitostem. Požadavek na „novou metodu“ je, aby postihla i niternost a nadpřirozený rozměr daného jevu. Při nejasnostech se upřednostňuje hledisko teologické, a tedy metoda deduktivní.

Spiritualita má vždy rozměr teologický, historický i psychologický, je třeba je všechny brát v úvahu. „Prameny, které jsou společné teologickým oborům, jsou Písmo svaté, díla církevních otců, liturgie, dokumenty učitelského úřadu církve a teologická pojednání různého druhu.“³²

Pro spirituální teologii je Zjevení zdrojem „poznatků o Bohu i o společenství mezi Bohem a člověkem (...). Bible je slovem Boha o sobě samém, o tvorstvu i o člověku, (...) studnicí duchovních zkušeností a (...) aktuálních forem života s Bohem.“³³

Patristická literatura nám odhaluje spojení praktického života se spiritualitou svých autorů obdobně, jako to činí životopisy svatých.

²⁸ Dle: CUSKELLY E.J.: Současná spiritualita, 243.

²⁹ KEMPENSKÝ Tomáš: Následování Krista, Kniha první: Užitečná napomenutí pro duchovní život II.3, Zlín: Grafia²1991.

³⁰ Tamtéž, I.3.

³¹ KOHUT Pavel Vojtěch: Co je spirituální teologie, 40.

³² Tamtéž, 47.

³³ Tamtéž, 47.

Liturgie nás „vychovává k duchovní zkušenosti“³⁴ a zprostředkovává nám pro náš duchovní život nezbytné milosti, účinkující dle „tradiční scholastické zásady *gratia supponit naturam, elevat perficitque* (milost předpokládá přirozenost, pozvedá ji a zdokonaluje).“³⁵

Tradiční témata spirituální teologie jsou ideál křesťanské dokonalosti (jež naplňujeme životem podle rozumu, pravidel a poslušností), nadpřirozený organizmus duše (zahrnující posvěcující milost, teologální a morální ctnosti, dary Ducha svatého), prostředky posvěcení (to jsou modlitba, svátosti, duchovní vedení, askeze apod.), duchovní rozvoj člověka (rozpoznatelný ze stupně modlitby či lásky, dosažené etapy duchovního rozvoje, žité askeze a mystiky), školy spirituality (nejvýznačnější řeholní spirituality křesťanského Západu), životní stavy (laici, kněží, řeholníci).

Spirituální teologie se dnes zabývá např.: teologií křesťanské a duchovní zkušenosti, konstitutivními prvky křesťanské spirituality, obecně křesťanskou spiritualitou a jednotlivými spiritualitami uvnitř církve, lidskou afektivitou, tělem a sexualitou, psychologickými, sociologickými a pedagogickými aspekty duchovního života, mystagogií, duchovní integrací lidské osoby, duchovním přátelstvím, charismaty, prorocstvím, duchovními symboly, vztahem teologie a spirituality, povoláním, komunálním (ekleziálním) rozvojem, tvořivou věrností, stářím, eschatologií a inkarnacionismem v teologálním životě, ekologií, utopií, feminismem, duchovní patologií, spiritualitou laiků (manželstvím, rodinou, politikou, sdělovacími prostředky).³⁶

„Každá oblast lidského života musí být promyšlena z hlediska své spirituality. Lépe se musí přemýšlet, jak dnes hovořit o rozdílných spiritualitách různých povolání: řeholního, kněžského, manželského (...).“³⁷

Tato bakalářská práce se zabývá duchovním vedením jako jedním z prostředků posvěcení, a to zejména ve vztahu k ženě a jejímu poslání ve světě.

1.2 Charakteristika mužské spirituality

„Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, stvořil ho, aby byl obrazem Božím, jako muže a ženu je stvořil“ (Gn 1,27). V Bohu je obsažen mužský i ženský princip, který Bůh ve svém stvoření oddělil a tím dal vzniknout dvěma odlišným bytostem. Ty se

³⁴ KOHUT Pavel Vojtěch: Co je spirituální teologie, 49.

³⁵ Tamtéž, 53.

³⁶ Srov. tamtéž, 57, 58, 60.

³⁷ RUPNIK Marko Ivan: Uvedení do duchovního života, 8.

navzájem doplňují, ve své důstojnosti i ve vztahu k Bohu jsou si rovny, jsou stvořeny, aby v jednotě spolupracovaly na Božím díle.

„Z hlediska antropologie (...) směrem naznačeným svatým Irenejem: ‚Lidé (...) jsou duchovní proto, že mají účast na Duchu, ale ne proto, že jsou zbaveni těla, nebo proto, že tělo je vyloučeno,‘ je každý člověk obrazem Božím jako tělo, duše a duch. Hřích zastřel obraz a zabránil podobnosti, kterou prostřednictvím křtu přináší Kristova spása opět ke své původní kráse.“³⁸

To, že hmotné a tělesné bez jakýchkoli pochyb vstupuje a ovlivňuje prožívání života duchovního, nás vede k otázce po specifických odlišnostech, kterými je ve svém prožívání ovlivněn muž nebo žena. Tato práce nechce vzbudit dojem, že tyto odlišnosti neexistují nebo naopak, že znaky, kterými se vyznačuje prožívání jednoho pohlaví, jsou u druhého naprosto vyloučeny. „Smyslem sexuální odlišnosti ženy a muže není jejich oddělování nebo stavění proti sobě, nýbrž komplementárnost“³⁹, to je doplňování se s cílem vytvořit jednotu.

Můžeme „mluvit o jednotě v různosti a o různosti v jednotě u obou lidských pohlaví (...). Tak, jak je člověkem a osobou a jak prožívá své lidství muž, tak podobně (v nepodobnosti) je člověkem a osobou a jako takové je prožívá žena (...). Normálním případem v lidském životě, myšlení a v lidské mluvě není jednoznačnost, ale analogie, podobnost v nepodobnosti.“⁴⁰

„Existují zásadní rozdíly mezi mužem a ženou ve vnímání bytí“⁴¹ nejen vycházející z genetiky pohlaví. Tato rozdílnost pohlaví podmiňuje odlišnost tělesně-duševně-duchovního vnímání, prožívání práva a bezpráví, náboženské skutečnosti, spirituální cesty víry apod..⁴² Cílem takovýchto úvah a zkoumání je využít předností jednotlivých pohlaví, jak pro zdar jejich vzájemného vztahu, tak i pro jejich optimální zapojení do společnosti jako celku.

První úlohou muže je posláni kněze, skrze něj se má zpřítomnit vše, co přichází od Boha. Muž má historicky odpovědnost za to, že Bůh přebývá v jeho domě, že vykonává rodinný kult stejně, jako ekonomicky zajišťuje chod rodinného života a udržuje vztahy s okolním světem (dodnes tak funguje judaismus).

³⁸ RUPNIK Marko Ivan: Uvedení do duchovního života, 11.

³⁹ KOHUT Pavel Vojtěch: ...Aby se tělo stalo slovem. Pokus o symbolicko-teologickou četbu lidského těla, in: MKR Communio 4 (2006) 371.

⁴⁰ HENRICI Peter: Meta-antropologie pohlaví, 344.

⁴¹ RÖSER Johannes: Ženské křesťanství, in: Teologické texty 1(2000) 22.

⁴² Srov. AMBROS Pavel: Sexualita a manželství, 18.

Muži se však dnes často zřikají odpovědnosti za předávání víry v rodině a za náboženskou výchovu nejen svých dětí, ale i ve společenství. S osvobozením ženy ve vztahu k muži z původní úplné závislosti a podřízenosti se stává náboženství stále více ženskou doménou, mužskou pak je například politika. V ní má totiž muž větší možnost uplatnění a získání prestiže. Prostředí politiky mu umožňuje více a zásadnějších změn, než je tomu třeba v liturgii, a to muž ke své realizaci potřebuje, od své přirozenosti obvykle touží měnit, co ho obklopuje, touží po inovaci již existujícího. K tomu je předurčen svými tendencemi: upření se na budoucí cíl, k dobovačné expanzi, k účinnosti, k přímočarosti, k pokrokovosti, k hybnosti a smyslu pro povinnost.⁴³

Muž se zdráhá dávat najevo své city, poddávat se lásce, neboť to považuje za projev slabosti a za přílišné vydávání se do moci druhého člověka. To ho znevýhodňuje ve službě společenství věřících, kde se uplatňuje zejména potřeba sdílení, kterého je muž obtížněji schopen, neboť má pocit, že se tím odkrývá, čili se ohrožuje. Je to pocit přežívající z doby, kdy byl lovcem, bojovníkem a stále se musel mít na pozoru a chránit svůj holý život. Žena svou historickou rolí tímto prožíváním omezena není, je citlivější a soucitnější,⁴⁴ je tedy schopna větší spontaneity, umí „být po boku“.⁴⁵ Sdílení probíhá většinou na bázi slovní komunikace, ke které je žena také lépe uzpůsobena větší potřebou hovořit, svou koncentrací na detaily, větší otevřeností.

Muž, díky své racionální orientaci, je skoupý na slovo, jde po podstatě věci a nehovoří, není-li to nezbytné, a potom pouze v nezbytně nutné míře. Muž prožívá a praktikuje svou víru hodně individualisticky, není mu samozřejmá společná modlitba, ať už v rodinném prostředí či v rámci liturgie, jestliže k tomu nebyl veden rodinným prostředím, z něhož pochází, případně společenstvím, v němž svou víru žil.

Pro muže je důležitější vztah já-Bůh, než já-ostatní věřící, „tato perspektiva se označuje egoizmus spásy (...). Patří sem mužská potřeba nábožensko-církevní distance.“⁴⁶ Muž, díky své tendenci k vládnutí, se nerad podřizuje, proto upřednostňuje modlitbu individuální, pak on je tím, kdo řídí obsah, tempo a způsob svého projevení se vůči Bohu, v tom se odráží pochopitelně povahový rys člověka-jisté nepřizpůsobivosti. Touto vlastností jsou více zatíženi muži než ženy. Opět historicky vyplývá z vůdčího postavení

⁴³ Slov. KOHUT Pavel Vojtěch: ... Aby se tělo stalo slovem, 373.

⁴⁴ Slov. CUSKELLY E.J.: Současná spiritualita, 130.

⁴⁵ Tamtéž, 373.

⁴⁶ RÖSER Johannes: Ženské křesťanství, 23.

muže ve společnosti a z jeho řídicí role v dějinách, což ho předurčuje k uplatnění i v řízení společenství, k předsedání bohoslužbě a vedení liturgie.⁴⁷

Muž je obvykle nerad někým poučován, tato vlastnost se často projevuje distancováním se od kázání i od duchovních rozhovorů, nebo z nich nepřijme tolik, je méně ochoten účastnit se duchovních cvičení, hrozí mu nebezpečí zakonzervování se v duchovním sebeuspokojení. Zejména s přibývajícím věkem nabývá dojmu, že si stačí sám, že nemůže od nikoho, tudíž ani od Boha, nic čekat. Jde o duchovní krizi, do níž se dostává muž, zůstane-li v zajetí návyků a neumožní své osobnosti duchovní rozvoj a zrání. V návycích se cítí muž jistý a bezpečný.⁴⁸

Muž potřebuje to, čemu věří nebo co žije, mít racionalizované, aby konal, musí být rozumově přesvědčen, jeví se ve svých postojích stabilnější než žena. Žena přijímá jako součást svého bytí i to, co vnímá pouze intuitivně, je si vědoma své obdarovanosti. Z toho plyne, že muž ke změně názorů potřebuje racionální důvody, proto změna názorů na něco nebo na někoho mu trvá obvykle déle než ženě, která je sice názorově pružnější, tolerantnější, a tudíž empatičtější, nevýhodou je však s tím spojená labilita. Je obdařena větší vnímavostí pro nevyřčené a nehmatatelné, což je pro ni určitou výhodou i v oblasti duchovního života.

Pro praxi víry je důležitá i zkušenost člověka jako dítěte s vlastními rodiči.⁴⁹ Byli-li lhostejní a bezcitní, může to mít za následek v budoucnu problém s přijetím dobrotivého a starostlivého Boha-Otce a Panny Marie jako Matky milující a ochraňující všechny, kteří se jí svěřují do péče. Toto se může v životě promítnout i do vztahů k ostatním lidem a ženám, pro život muže důležitým, například k manželce, dcerám a podobně. Nefungovali vztah důvěry k rodičům nebo jednomu z nich, obtížněji si bude získávat a pěstovat vztah důvěry a oddanosti vůči Bohu.

Pro muže je charakteristická dispozice k vládě nade vším stvořením, dispozice moci a odvahy jednat a proměňovat věci i situace, zatímco pro ženu, která je svou slabostí omezená ve schopnosti měnit skutečnost, je charakteristická přítomnost a bytí tak, jak je, které trpitelsky přijímá a odevzdává je jako oběť Ježíši. Ten svou přítomností dává sílu prostřednictvím Božích milostí prožít vše, co život přináší. Jejím úkolem je smíření, to je obnovit důvěru mezi ní a mužem, ztracenou, když podlehla pokušení hada.⁵⁰

⁴⁷ Srov. KOHUT Pavel Vojtěch: ... Aby se tělo stalo slovem, 376–377.

⁴⁸ Srov. CUSKELLY E.J.: Současná spiritualita, 130.

⁴⁹ Srov. tamtéž, 243–244.

⁵⁰ Srov. CROISSANT Jo: Žena neboli kněžství srdce, Praha: Paulínky, 2005, 160.

1.3 Charakteristika ženské spirituality

„Skrze své mateřství žena vstupuje do přímého spojení s ústředním tajemstvím dějin spásy, jímž je tajemství Vtělení. Slovo se stalo tělem v těle jedné z žen. Bůh tedy chtěl, aby k jeho vtělení bylo zapotřebí tělo ženy. A vtěluje se stále znovu při každém narození dítěte a přebývá v jeho srdci. To žena počíná Bohu syny a dcery, ona připravuje srdce kněží a rodí kněze, proroky a krále, a tím přispívá ke zrození církve (...), v dějinách spásy Bůh totiž učinil z ženy svou spojenkyni pro dobro muže. Protože má schopnost přijímat milost, dokáže ji také šířit a přenášet tak požehnání na druhé.“⁵¹

V náboženské oblasti, jak bylo naznačeno již v předcházející části této kapitoly, se uplatňuje převážně ženský prvek v modlitbě, ve výchově a v předávání víry ve vlastní rodině⁵² i mimo ni, v charitě i v misijní činnosti. „Žena má na základě zvláštní zkušenosti mateřství specifickou citlivost pro člověka a pro vše, co je jeho pravým dobrem, počínaje základní hodnotou života.“⁵³ Žena-dárkyně života, utěšitelka, ochránkyně strádajících, pomocnice potřebným, empaticky niterně vnímavá a přizpůsobivá, nakloněná duchovnu a vnitřnímu světu je pro svou konkrétní bezprostřednost mnohem lépe uzpůsobena se uplatnit při vytváření živého farního společenství, v němž všichni budou cítit svou sounáležitost s ním.⁵⁴

Žena je předurčena k tomu, aby následovala příklad života, pokory, naprostého vydání se a služby Bohu a bližním, důvěry a věrnosti, který nám dala ta, která jediná ze všech smrtelných lidí v oslaveném těle vstoupila do nebe za svým Synem, aby spolu s ním po jeho boku vedla lidstvo ke spáse věčného života. „Jestliže je muž prvním v rovině stvoření, pak žena je první v rovině vykoupění (...). Spása vstoupila do světa skrze Mariin souhlas.“⁵⁵

„Žena je povolána, aby po vzoru Panny Marie o něm (Bohu) spíše přemýšlela ve svém srdci, než aby je hlásala. Je od přirozenosti duchovněji a religiózněji.“⁵⁶ Díky těmto vlastnostem byla žena už historicky duší domu odpovědnou za péči o děti a za vztahy uvnitř rodiny. S jejím osvobozením se jako dcery, jako manželky a jako matky pro ni nastaly nové skutečnosti a vztahy, které musí řešit a jímž musí čelit. Je mnohem citlivější než muž na vztah okolí k ní, je křehčí, tudíž zranitelnější, její sebejistota je často jen

⁵¹ CROISSANT Jo: Žena neboli kněžství srdce, 159.

⁵² Dle HORNOFOVÁ Ludmila: Žena-matka početné rodiny, in: Žena v církvi a ve společnosti II. Sborník Unie katolických žen,[b.ed.], Praha: Pastorační středisko sv. Vojtěcha při Arcibiskupství pražském, 2001, 4.

⁵³ JAN PAVEL II.: *Christifideles laici*, čl. 51.

⁵⁴ Dle KOHUT Pavel Vojtěch: ...Aby se tělo stalo slovem, 373–377.

⁵⁵ CROISSANT Jo: Žena neboli kněžství srdce, 70.

⁵⁶ Tamtéž, 21.

předstíraná, aby se ještě více nevydávala na milost a nemilost tohoto světa. Bude-li se snažit o rozumovou analýzu své úlohy a svého poslání, nepřinese jí to užitek, toho může dosáhnout jedině svým odevzdaným spočinutím před tváří Boží.

„Žena hraje v dynamice víry zásadní roli. Jestliže ji Otec jakožto dceru předurčil do role přímlyvkyně za lidstvo, předurčil ji také k tomu, aby se podobala Marii, Matce, aby byla strážkyní víry, (...) má přijímat způsobem jí vlastním po vzoru Marie Boží slovo, aby se v ní stalo tělem skrze víru.“⁵⁷

Tak, jako muže ovlivňuje rodinné prostředí, z něhož vyšel, stejně i žena je jím formována. Pro budoucí vztah ženy k mužské části lidské populace, pro její život citový i duchovní je určující její vztah s vlastním otcem. Žena je schopna se přijmout ve své ženské roli, vnímá-li, že je tak přijímána i svým okolím. Právě otec je tím prvním mužem v jejím životě, který dává řád, sebedůvěru a odvalu postavit se nesnázím a vede ji k dospělosti. Je-li její otec příliš autoritativní, či dokonce despotický, těžko z ní dospěje jedinec schopný zdravého sebeuvědomění. Dcera takového otce má pak někdy celoživotně problém s přijetím Boha jako milujícího laskavého Otce, který nás vede k vnitřní svobodě v prožívání víry, a tudíž v životě jako takovém.

Milovala-li svého otce, ale bála se ho, pak si přenesl i do vztahu k Bohu strach, strach z jeho autority a z trestů v případě neuposlechnutí. V takovém vztahu chybí důvěra v Boha, v jeho milosrdenství, lásku a odpuštění při selhání. Takový vztah k Bohu není tvůrčí, je snahou o otrockou poslušnost, žena pak potřebuje od Boha zřetelné jednoznačné požadavky, aby si byla jistá, že je chápána dobře, a tudíž, že ví, co má svým životem uskutečňovat a naplnit. Ještě větší škoda nastane v jejím vývoji, probíhá-li v tomto duchu i náboženská výchova. Cesta k uzdravení vede přes osvobození se ze starých pout a spočinutí před Bohem s prosbou o uzdravení, o sebepřijetí a o milost odpuštění těm, kteří nás jakkoli znesvobodnili, zranili. „Autentický vztah s Bohem Otcem dovolí každému být tím, čím opravdu je, bez komplexů a agrese.“⁵⁸ Psychologická rovnováha dotyčné osoby je určující pro stupeň svatosti, jehož je osoba schopna dosáhnout. Jak uvádí dr. C. Nodet: „Přenechat minulost minulosti je životně důležitá nutnost pro duševní zdraví. Je-li přítomnost zbavena svých vědomých i nevědomých minulých strachů, hořkostí a sebeospravedlnění, pak se přirozeně a dynamicky otevírá budoucnosti.“⁵⁹

⁵⁷ CROISSANT Jo: Žena neboli kněžství srdce, 45.

⁵⁸ Tamtéž, 51.

⁵⁹ Srov. CUSKELLY E.J.: Současná spiritualita, 100.

Funguje-li vztah rodič-dítě na bázi zásluhovosti, nikoli nepodmíněné lásky, pak má dojem věřící, že i vůči Bohu může uplatňovat toto kupčení něco za něco. To je též hluboce pomýlený přístup, neboť Bohu nemohu nic vnutit, ani na něm si nemohu nic vynutit.

Opačným extrémem je naprostý odklon od paternalizmu, či absence otce v rodině, z čehož pak plyne často neschopnost přijmout otcovskou autoritu a vedoucí úlohu Boha Otce v našich životech. Tento přístup obvykle znemožní ženě dospět, pak se potýká, často celoživotně, se svou nezralostí, a tudíž nekompetentností pro role, které ji v životě čekají a které má naplnit v Božím plánu.

Stejně zničující účinek má absence lásky od vlastní matky na vztah k Panně Marii jako milující Matce. Těžko ji přijme někdo a uvěří, že může být milován někým pro něj tak vzdáleným, kdo se něčeho takového nedočkal od vlastní, fyzicky hmatatelné matky.

Smysl povolání ženy oprostěný ode všech starých, historicky a kulturně podmíněných stereotypů nám odhalí Boží záměr se ženou a skrze ni s celým lidstvem. Žena je stvořena jako bytost schopná zcela nezištně vydávající se lásky, její altruismus však pro muže není samozřejmostí, on se tomu, má-li vůli, musí učit.

Sobectví ženy je méně osobní než u muže, je zaměřené ve prospěch těch, jež žena miluje.⁶⁰ Popře-li tedy žena v sobě svůj přirozený altruismus, chce-li nejprve dostat a pak teprve dát, nedojde naplnění ani uspokojení, neboť nenaplní Boží vůli a promrhává Jeho dar.

Žena má dar zjemňovat vše, s čím přichází do styku, být prostřednicí tam, kde schází vůle k porozumění a přijetí. Tato otevřenost a vstřícnost se přenesou i tam, kde je využito charakteristických vlastností ženy přeneseným způsobem. To platí i v liturgii, kde hlavní poslání má muž. „avšak právě ve vnitřních vrstvách náboženskosti, v životě modlitby a ve společném prožívání liturgie po Druhém vatikánském koncilu zřetelně převážily ženské prvky v polaritě náboženské zkušenosti.“⁶¹ To umožnilo učinit liturgii přístupnější a srozumitelnější, a to na úrovni vědomé i podvědomé, Bůh se posunul v našem chápání z mužské role trestajícího soudce, číhajícího na naše selhání, do role více ženské-emozivně podbarvené, ale lidské přirozenosti přijatelnější a mnohem bližší, do role všeobjímající Lásky. Bez přijetí této Lásky nemůžeme lásku, ve smyslu duchovním, dávat.

1.4 Muž a žena – různost v jednotě a jednota v různosti

Z dosud uvedeného má být zřejmé, že nejde o výlučně ženské nebo mužské pojmání a hodnoty, ale o převládající tendence vůči hodnotám přítomným u obou pohlaví.

⁶⁰ Srov. CUSKELLY E.J.: Současná spiritualita, 129.

⁶¹ RÖSER Johannes: Ženské křesťanství, 23.

Žena Boha vnímá více jako krásu a dobro, muž-jako pravdu a moc. Žena klade důraz na věrnost a oddanost, muž-na nasazení a důslednost.

Žena prožívá společenství Boha a člověka jako tajemství a kontemplaci, muž-jako smlouvu a činnost.

Církev pro ženu představuje společenství a službu, pro muže-poslání a bohoslužbu.

Svátosti žena chápe jako dar osobního sjednocení, muž-jako dynamiku rozvoje.

Žena vědoma si své obdarovanosti se cítí povolána lásku dávat, muž se cítí povolán k víře i jejímu šíření.

Žena upřednostňuje meditovat, v intimitě s Bohem prodlévat, muž preferuje slavení liturgie a vnější projevy bohopocty.

V apoštolátu žena svědčí osobními zkušenostmi, muž obrací druhé rozumovými argumenty a činy.

Ve vnímání Boha a v prožívání společenství se muž a žena liší pouze v odlišných důrazech a preferencích, to je předurčuje ke společenství, k rozvíjení a vzájemnému obdarovávání, jejich vztah se vyznačuje od stvoření neoddělitelností a vzájemností.⁶²

⁶² Srov. KOHUT Pavel Vojtěch: ...Aby se tělo stalo slovem, 376–377.

2. DUCHOVNÍ VEDENÍ

„Vedle tvrdé linie duchovního života, zahrnující výlučně oblast mysli (gnostické chápání spirituality), v níž je osoba často donucena, aby činila násilí sama na sobě, nachází se s podivem jemnější linie, psychologická. Spiritualitě netělesné, abstraktní, pojmové odpovídá spiritualita, cítění‘(...). Místo duchovního vedení, (...) reaguje se psychologickým poradenstvím, obvykle nasloucháním.“⁶³ Duchovní život vedený pouze vůlí, stálým cvičením a askezí, vedoucí k potlačení pokušení, se v druhém extrému dostal do závislosti na zjišťování psychologických poznatků o konkrétním člověku, pak „zůstává v uzavřenosti prostoru vlastního ‚já‘.“⁶⁴ Takto získané poznatky a z nich učiněné závěry se ještě nemusí pro konkrétního člověka stát i skutečností duchovní a není jisté, že „jejím prostřednictvím se osoba setká s pravým s osobním Bohem (...) v Kristu, aby jej našel (...) jako součást své osobní totality.“⁶⁵

Máme se snažit o osvícený úsudek a ovládání svých přirozených sklonů s vědomím vlastní slabosti a s cílem, aby naše první myšlenka vždy patřila Bohu. Máme odporovat nepořádku v přirozených vášních, pokud by nás vedly k zneužívání dober obdržených od Boha. Askeze je bdělostí proti nebezpečí vnitřního odloučení od Boha, její užitek je výchovný a posilující zároveň.⁶⁶

Duchovní život s sebou přináší i chvíle nejistot, tápání, vyprahlosti, pocitu odloučenosti od Boha i od bližních. V takových okamžicích nám blízký člověk může pomoci vzniklou situaci lépe a rychleji přijmout, nalézt v ní to pozitivní, co by nám měla přinést, a nechat ji v sobě proměnit s pomocí Božích milostí v osobní růst a zrání ve víře. Tato pomoc bližního bližnímu je službou duchovního vedení nebo doprovázení.

2.1.1 Historie duchovního vedení

Všeobjímající Boží láska je motivací jednání duchovního člověka. „Ať tedy jíte či pijete či cokoli jiného děláte, všechno činite k slávě Boží.“ (1 Kor.10,31) „Duchovní člověk (*pneumatikos*) (...), jeho život je (...) oduševněn působením Ducha svatého, ať už skrze svátosti nebo osobním a vnitřním pronikáním“⁶⁷, což je nezbytné i pro službu duchovního vedení.

⁶³ RUPNIK Marko Ivan: Uvedení do duchovního života, 25.

⁶⁴ Tamtéž, 26.

⁶⁵ Tamtéž, 27.

⁶⁶ Srov.: CUSKELLY E.J.: Současná spiritualita, 123.

⁶⁷ MERTON Thomas: Duchovní vedení a rozjímání, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, 9.

Duchovní vedení se prvně objevilo v mnišském prostředí, kde zvláštní povolání potřebovalo takovou odbornou formaci. Zejména si to vyžadovalo v době, kdy první poustevníci odcházeli ze společenství věřících do samoty pouště. Poustevníci kvůli svému odloučení byli i dlouhodobě neschopni účasti na tajemství eucharistie.

„Tehdy byl Ježíš Duchem vyveden na poušť, aby byl pokoušen od ďábla“ (Mt 4,1), stejně tak potřebovali poustevníci umět rozlišovat duchy dobré od zlých, a tedy i svá vnitřní hnutí od nich pocházející. Právě k tomu bylo nutné odborné duchovní vedení, které u nich zajišťovali v prvních dobách nejen biskupové a kněží, ale zejména osoby, které toho byly schopné díky svým charizmatům a svatostí svého života. V jejich slovech působil na vedeného člověka Duch svatý.

U prvních společenství mnichů žil novic se svým duchovním otcem v jedné cele, vše prožívali spolu, od něj se novic učil postojům v jednotlivých situacích, jemu se svěřoval se všemi svými vnitřními hnutími a dostával od něj rady, jak na ně reagovat. Tak si postupně osvojoval duchovní život. „V počátcích organizovaného mnišského života byl opat nejen kanonickým představeným, všech mnichů, ale zároveň i jejich duchovním vůdcem a zpovědníkem.“⁶⁸ Dnes je představený zpovědníkem svých svěřenců výjimečně, ale duchovním vůdcem být může.

Duchovní vedení u řeholních osob slouží k ozřejmění specifík jejich povolání, prostředí a spirituality, v níž žijí, a pravidel řehole, k níž patří, je morálně nezbytné, aby ochránilo, zejména nového adepta, před deformací bezduché rutiny z neporozumění pravé podstatě. „Štěstí v řeholním životě skutečně závisí na moudrém vedení, zvláště v období formace.“⁶⁹ Přeceňovaly-li se v minulosti psychologické předpoklady pro vstup do noviciátu i pro výběr novicmistrů, kteří pak formovali své svěřence spíše po psychologické linii, tak po čase „se začaly objevovat těžkosti, především v tom, co je autentickým ‚duchovním životem‘, (...) novicové nebyli uvedeni do každodenního života s Kristem, ani do duchovního rozměru studijního života a apoštolského života.“⁷⁰

O důležitosti dobrého duchovního vedení novice svědčí i to, že ho řeší i řeholní právo. Odkazuje přímo na Kodex kanonického práva, který ukládá vedení noviců novicmistry. Řeší výběr vhodných osob pro službu vedení noviců, tyto osoby mají za úkol sdělit novicům ducha institutu a jsou odpovědné za formaci noviců.⁷¹ Jak vyplývá například z řehole svatého Benedikta, nebyl zprvu nezbytný vztah důvěry mezi vedeným

⁶⁸ MERTON Thomas: Duchovní vedení a rozjímání, 16.

⁶⁹ Tamtéž, 14.

⁷⁰ RUPNIK Marko Ivan: Uvedení do duchovního života, 27.

⁷¹ Dle CIC 1983 kánony: 650 §1, 652 §3.

a vedoucím pro zahájení vedení, ale rozhodující byla ochota věřit, že slovy spolubratra ke mně promlouvá Ježíš Kristus.⁷²

„(...) víra snad nejobecněji selhává, zvláště u těch, kdo žijí více nebo méně pod církevní nebo řeholní autoritou, proto, že málo uznávají a přijímají v rozhodnutích a příkazech představených vůli Boží“⁷³

U zralého řeholníka se předpokládá, že je schopen samostatného duchovního vedení, kromě mimořádných situací a okolností, kdy může potřeba duchovního vedení druhým člověkem opět nastat, třebaže jen dočasně.

V prvotní církvi jinak tato potřeba nebyla, neboť biskup a kněží žili se svým společenstvím a každý jeho člen byl průběžně právě tímto soužitím formován a veden. V pozdějších dobách se však praxe zpovědi i duchovního vedení přenesla i do laického prostředí.

2.1.2 Podstata, povaha, základní rozměry a funkce duchovního vedení

Duchovní vedení je činností mezioborovou, čerpající poznání zejména z věd teologických, psychologických a pedagogických. Duchovní vedení slouží, jak zde bylo již zmíněno dříve, jako jeden z prostředků posvěcení člověka přilnutím víry (*adhaesio fidei*). Toto přilnutí převažuje svým významem pro dosažení osobní svatosti nad významem chápání víry (*intelligentia fidei*) a odkazuje se na poznatky etiky (morální teologie).

V rámci psychologických věd jsou v praxi duchovního vedení nejvíce využívány poznatky náboženské, dynamické, diferenciací a srovnávací (komparativní) psychologie, charakterologie, psychiatrie a psychoterapie a z nich vznikající asketické, pastorální psychologie a psychologie povolání, modlitby a duchovního vedení. Pedagogika se uplatňuje v duchovní formaci katechumenů, jednotlivých druhů povolání v církvi, v praxi zpovědní i duchovního vedení.⁷⁴

V duchovním vedení se uplatňuje vztah „lidsky-božský“⁷⁵ který je vzájemným obdarováním založeným na hlubokém, kvalitním a upřímném přátelství. Jeho předmětem je celý člověk, neboť duchovní život člověka se promítá do celého jeho života a všech jeho projevů. Duchovní vedení je dnes opodstatněnou potřebou duchovního života věřícího

⁷² Srov. GRŮN Anselm, RUPPERT Fidelis: Vidět v druhém Krista, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, 17.

⁷³ Srov. CUSKELLY E.J.: Současná spiritualita , 103.

⁷⁴ Srov. KOHUT Pavel Vojtěch: Co je spirituální teologie?, 68, 69, 72, 75, 86–88.

⁷⁵ SMAHEL Rudolf: Duchovní otcovství, in: Teologické texty 2 (1999) 48.

člověka, zejména v obtížných životních situacích, u osob hledajících, u konvertitů, u laiků angažovaných v církvi, u studentů, u snoubenců, u obětí trestných činů apod..

Názory na jeho nutnost nebo dokonce nezbytnost se v průběhu dějin vyvíjely a lišily. Duchovní vedení je přes svou důležitost a v jistém směru nezastupitelnost často opomíjeno a nedoceňováno, ať už jeho potřeba nebo nabídka. U běžných věřících může duchovní vedení probíhat i v rámci pravidelného kontaktu s jejich stálým zpovědníkem, neboť v minimální míře je nutné pro to, aby svátost smíření mohla přinést užitek i určitým vhladem do situace penitenta. Toto nelze dost dobře využít ve velkých farnostech a městech, kde se kněží ve své službě střídají, a tudíž možnost mít stálého zpovědníka je uskutečnitelná obtížně. Tato podoba duchovního vedení však není tou, kterou by se měla má práce zabývat, neboť „nejde dostatečně hluboko a nezaměřuje se na orientaci celého života člověka s ohledem na speciální asketické či apoštolské povolání.“⁷⁶ Dále je třeba vzít v úvahu, že by z této možnosti byli vyloučení ti, kdo příslušejí k vyznáním, kde není zpovědní praxe.

Duchovní vedení podle Thomase Mertona člověka uschopní k „plnému narození“⁷⁷ po němž člověk žije ze své vnitřní zkušenosti a ze svého nejhlubšího nitra, které je mnohem obsáhlejší, než veškeré jeho empirické poznání. „C. G. Jung nazývá toto odhalení vlastního, doposud skrytého bohatství v nás integrací nevědomí do vědomí. Psychologie říká, že v každém z nás je ukryto hluboké tíhnutí ke znovuzrození či jinak řečeno k novému začátku. Pod vedením duchovního rádce se prohlubuje citlivost pro duchovní hodnoty a člověk získává hlubokou niternost a odevzdanost Bohu. Tato nová skutečnost je znamením právě a přitom vždy obnovované vitality.“⁷⁸

2.1.3 Cíle duchovního vedení

Výsledkem dobrého vedení by měl být věřící, jehož životní postoje vystihuje modlitba svatého Františka z Assisi „,Učiň mě, Pane, nástrojem svého pokoje.

Kde dusí nenávisť, ať lásku vnáším,
kde tiskne bezpráví, ať křivdy snáším,
ať mírem spojuji, kde dělí hádky,
ať pravdou přemáhám omyl a zmatky.
Ať vírou postavím hráz pochybnostem,
ať propast zoufalství překlenu mostem,

² MERTON Thomas: Duchovní vedení a rozjímání, 13.

⁷⁷ SMAHEL Rudolf: Duchovní otcovství, 49.

⁷⁸ Tamtéž, 48.

kde vládne temnota, ať světlo křesám,
se všemi smutnými ať v Tobě plesám.
Požehnej, Pane můj, mé snaze přímé,
víc, než být potěšen, chci těšit jiné,
víc, než být pochopen, chci druhé chápat,
víc, než být milován, chci lásku dávat.
Kdo dává, dostává, mnohem víc přijme,
kdo ztrácí, nalézá sebe i jiné,
kdo bližním odpouští, sám milost pozná,
ba ani smrt mu víc nebude hrozná.‘ (Kancionál, str. 552)⁷⁹

Duchovní vedení by mělo vést člověka k plnému sebepřijetí v pokoře a v úctě k Božímu stvoření; k přijetí Boha jako toho, který je ve mně stále přítomen, ať už si to uvědomuji či nikoli, nebo dokonce snad takovou myšlenku zapuzuji, aby mě to nenutilo přizpůsobit této skutečnosti i způsob svého života, aby mě to k něčemu nezavazovalo. Duchovní vedení by mělo vést k touze hledat, chtít rozpoznat a přijmout vůli Boží, Bohu a jeho konání se dokonale a bez výhrad otevřít a vydat.

Duchovní vedení by mělo člověka vést k vnitřnímu sjednocení, které nám přináší zklidnění, oprostění od vrtkavosti našich názorů a cílů, tudíž nás uvolní pro zacílení na Boha a tím nás vnitřně stabilizuje. „Čím víc je kdo sám v sobě sjednocen a v srdci prostý, tím více vznešených pravd snadno pochopí; neboť dostává světlo rozumu shůry.“⁸⁰ Duchovní vedení se musí odvolávat právě i na náš rozum, který slouží k rozlišování dobra od zla, prospěšného od škodlivého, má nás vést ovládat naše vášně, nálady, náklonnosti, má nám pomoci využít našich možností a schopností.

Duchovní vedení má vést věřícího k přirozenosti, upřímnosti, přímočarosti a duchovní čestnosti, má stavět na naší autenticitě. Jedině tak zůstaneme sami sebou ve svém jedinečném povolání, ve všech vazbách osobních, společenských, vztahových a nestaneme se vykořeněnými, v reálném životě nepoužitelnými blouznivci. Naproti tomu duchovní vedení osvobozuje člověka od egoizmu a egocentrizmu a umožňuje, aby niterné, co je v nás otištěno jako obraz Boží, vystoupilo na povrch a bylo naší neskrývanou přirozeností.

Duchovní vedení nás má přivést k pravdivosti vůči sobě i vůči Bohu, který nás chce prosté, upřímné, otevřené, schopné hovořit o niterných pocitech, zodpovědné za své touhy

⁷⁹ CROISSANT Jo: Žena neboli kněžství srdce, 69.

⁸⁰ KEMPENSKÝ Tomáš: Následování Krista, Kniha první, III.3.

i s jejich důsledky. Na druhé straně nám má poskytnout pocit, že jsme přijímáni s láskou, a dát nám důvěru, že nebudeme odmítnuti, nemá nás vést k očekávání obdivu, čili nás dokonale osvobodí ve vztahu k sobě samým i k Bohu.

Sebe přijetí musí být i s vědomím vlastních nedokonalostí a s touhou po jejich nápravě a po ovládnutí vlastních citů a vášní. Smyslem i cílem našeho konání je Bůh, ne my, ne okolní svět, proto by pro nás mělo být charakteristické „umírněná gesta, přívětivá řeč, úcta v pohledu, jednoduchost srdce, klid v případě křivdy, skromnost v případě chvály, zdravý odstup od různých možností, není-li možno se některou z nich více zalíbit Bohu, trpělivost při obtížích, klid uprostřed bouří, jistota navzdory nebezpečím, radost i v nemocech, zápal v modlitbách a uspokojení v srdci (...). Je dobré žít jen v Bohu. Namáhat se pouze pro Boha. Patřit pouze Bohu, jiné osobě, nebo ona mně, jen tehdy, je-li to v Bohu a kvůli Bohu.“⁸¹ Na tomto malém prostoru podává sv. František Saleský zhuštěný výstižný popis toho, jak by se měl člověk správně chápající a žijící svou víru projevovat.

Po přečtení tohoto výčtu charakteristik asi každého napadne, že má co dohánět, nebo se mu to jeví jako pro něj naprosto neosvojitelné. Určitě neměl svatý František na mysli odradit nedostižností cílů, ale postavit metu dostatečně vysoko, aby člověka napadlo, že bez Boží pomoci se nelze tohoto úkolu zdárně zhostit. Pouze v permanentní spolupráci s Bohem je cesta k naší svatosti, ve věrnosti Bohu i v těch nejmenších detailech našich životů, neboť „to, co nemá svůj vlastní základ v živé skutečnosti, může jen stěží pomoci člověku k lepšímu a hodnověrnějšímu životu; (...), to vše, co není sjednoceno s životem, není v něm zakořeněno, nemůže životu sloužit.“⁸²

Duchovní vedení má pomoci věřícímu odstranit duchovní schizofrenii mezi liturgií, to je obvykle životem svátečním-nedělním a životem civilním, běžným, každodenním. Nepanuje-li mezi nimi shoda, nejde o žitou víru, neboť v ní má být každé naše konání oslavou Boha a potom nám může sloužit k našemu posvěcování. Duchovní vedení by mělo člověka naučit dělat a vnímat „rozdíl mezi Bohem a citovým zážitkem Boha, mezi vírou a pocitem víry...mezi životem v Bohu a pocíťováním jeho přítomnosti. Bůh nám může udělit milost, abychom jeho přítomnost i pocítili.“⁸³ Z toho tedy vyplývá, že pouhý pocit Boží nepřítomnosti není důkazem Jeho absence v našem životě, On je s námi stále, i když si to ani neuvědomujeme.

⁸¹ SALESKÝ Sv. František: Duchovní vodca , 15,

⁸² RUPNIK Marko Ivan: Uvedení do duchovního života, 31–32.

⁸³ SALESKÝ Sv. František: Duchovní vodca, 61.

Duchovní vedení by mělo člověka uschopnit víru prožívat jako radostnou dobrovolnost ne jako trudnou povinnost. Právě od ní je potřeba citlivě věřícího převést přes stav-víra jako radostná povinnost až ke kýženému cíli-žitá víra jako radostná dobrovolnost. „Ti, kdo se dají vést Duchem Božím, jsou Boží synové. Nepřijali jste přece Ducha otroctví, abyste opět propadli strachu, nýbrž přijali jste Ducha synovství, v němž voláme: „Abba, Otče!““ (Řím 8,14–15).

„Jestliže žije křesťan opravdu v radosti ze setkání s Bohem, vyzařuje ji k tomu, kdo ještě nevěří, kdo ještě nenachází sílu vrhnout se do Boží radosti, a Bůh mu při tom pomáhá (...). Radost-cítěná či necítěná-je jako kontemplativní odevzdání, jemuž náleží primát před činem.“⁸⁴

Cílem duchovního vedení není vytvořit uniformního zredukovaného jedince, ale při respektování celé jeho individuality dokázat využít jeho darů a charizmat, dovést ho k uvědomění si jich a k jejich využití pro Boží dílo spásy, aby se vedený právě díky nim mohl stát nástrojem Božího pozemského konání ve prospěch věčnosti. Někdy doprovázený o jejich existenci tuší nebo ví, ale tím, že jsou v rámci duchovního rozhovoru pojmenovány, se ujistí, že je chápe správně, zbaví se pochybností a to ho uschopní dál s jejich využitím naplňovat svým životem Boží vůli. Vede nás k tomu opatrnost, abychom za Boží vůli neprohlašovali své tužby, a musí před tím být na pozoru též doprovázející, abychom si jím dokonce nechtěli nechat potvrdit svévoli jako vůli Boží. Proto duchovní vedení musí být vždy osobní, adresně cílené na konkrétního doprovázeného.

2.1.4 Předpoklady duchovního vedení

To vše je možné pouze, podaří-li se uvést v soulad to, v co a v koho věříme, s tím, co a jak žijeme a prožíváme. Je to cesta od ortodoxie, tj. z historických pramenů načerpaného poznání, k ortopraxi čili uplatnění tohoto poznání v běžném životě; cesta od *auditus fidei* (naslouchání, které se děje zejména prostřednictvím církve v jejím společenství) k *intellectus fidei* (chápaní víry a osvojení pro svou životní praxi). Tento proces vytváří spirálu, po níž bychom měli skrze stále hlubší a dokonalejší poznání Božího tajemství stoupat stále blíž k Bohu cestou osobní svatosti.⁸⁵ Neznamená však, že je-li někdo přesvědčen, že se stává svatým a že stoupá k Bohu, že tomu tak opravdu je, spíše naopak.⁸⁶

⁸⁴ SPEYR Adrienne von: Člověk před Bohem, 75–76.

⁸⁵ Srov. KOHUT Pavel Vojtěch: Co je spirituální teologie?, 100–104.

⁸⁶ Srov. CUSKELLY E.J.: Současná spiritualita, 147.

Celý komplex naší existence musí vykazovat jednotu. Jde o trojí aspekt křesťanského života (víra-slavení-život), který musíme uvést do vzájemného souladu. Předpokladem je zdravá, pravá a informovaná víra, vůle i ochota k radikálním změnám ve vlastním životě, vytrvalost a oddanost Bohu. „Křesťanská víra je ano Kristu, vtělenému Slovu zjevujícímu Otce a všem požadavkům jeho lásky“,⁸⁷ to vše ve světle Ducha svatého.

„Kde duchovní život je uzavřen v lidské mysli, přivádí tzv. duchovní osobu do rozštěpení, které se týká toho, co tradičně nazýváme ctností. Osoba, která sleduje svůj duchovní ideál, může dosáhnout pronikavé dokonalosti, ale jestli je nejednota v jejím celkovém chování, můžeme předpokládat, že její dokonalost je plodem duchovního gnosticizmu, a ne plodem Ducha. Její duchovní život se stává vojenským polem jednotlivých ctnostných postojů, které musí vybojovat, ale ztrácí tím svoji podstatu živého a celistvého organismu.“⁸⁸

Je-li naším úmyslným cílem snaha o dokonalost a o svatost, může nás to také snadno přivést k malomyslnosti nebo ke zklamání.⁸⁹

Duchovní vedení je však možné jen tam, kde je hlad a touha po Bohu, po jeho slově, po vlastní spáse, což předpokládá živou a hlubokou víru, důvěru v Boha a odevzdanost Duchu svatému. Ve chvílích zkoušek, utrpení, nejistot a lítosti má člověk potřebu světla na své cestě temnotou. Tímto světlem nám může být právě duchovní doprovázení, případně vedení, které nás permanentně formuje a vede ke sjednocení s Bohem, a to nejen jako „budoucí zření na Boha v nebi, ale, jak píše Kasián, dokonalou čistotu srdce, která vede ke svatosti a skrytému zakoušení nebeských věcí již zde na zemi.“⁹⁰ k tomu je potřeba zachovat si srdce dítěte. „Posvěcující milost, víra a láska jsou začátky věčného života v nás, protože jimi vstupujeme do vztahu osobního přátelství s Bohem, plně v nebi, ale ve skutečnosti už teď.“⁹¹

„Duchovní vedení nepředstavují pouhá povzbuzení a napomenutí, která všichni potřebujeme, abychom dokázali žít své povolání, není to pouhé etické, sociální ani psychologické doprovázení. Je to vedení duchovní.“⁹²

Duchovní vedení je uskutečnitelné pouze, jsme-li schopni a ochotni odhalit své svědomí, ne tak, jak to děláme obvykle při svátosti smíření, kde jsou hříchy

⁸⁷ CUSKELLY E.J.: Současná spiritualita, 27.

⁸⁸ RUPNIK Marko Ivan: Uvedení do duchovního života, 28.

⁸⁹ Srov. CUSKELLY E.J.: Současná spiritualita, 9.

⁹⁰ MERTON Thomas: Duchovní vedení, 8.

⁹¹ CUSKELLY E.J.: Současná spiritualita, 24.

⁹² MERTON Thomas: Duchovní vedení, 9.

zevšeobecněny, často odděleny od konkrétních situací, při nichž jsme se jich dopustili. Duchovní vedení by nám mělo pomoci rozkrýt skutečné jádro konkrétního osobního problému v naší duši jako doprovázeného, a to nemusí být vždy spojeno pouze s našimi hříchy, i když „uvnitř nás samých jsou hřích a zranění úzce spojené, (...) žárlivost vychází ze zranění lásky, obžerství a bulimie ze ztráty vnitřní rovnováhy, lakomství z nepřijatého nedostatku v dětství, z čehož vznikl pocit nejistoty.“⁹³ Je zřejmé, že bez maximální upřímnosti, otevřenosti, opravdovosti, pravdivosti a autentičnosti našich sdělení duchovnímu vůdci o našich představách, tužbách, očekáváních, citech a prožíváních nám nemůže být prospěšné jeho doprovázení. Pro uskutečnění takového rozhovoru je tedy potřeba dosáhnout vztahové svobody doprovázející-doprovázený v ovzduší přátelství, důvěry, neformálnosti, pohody, upřímné otevřenosti a pokory s vědomím, že nejsme omezeni časem.

Duchovní vedení je nemožné, jsme-li v zajetí formalizmu a touhy být viděni ostatními tak, jak chceme, ne takoví, jací jsme. Přijme-li člověk ve svobodě sám sebe, pak může svobodně přijmout Boha a prožít vědomí milosti být Bohem bezvýhradně a bezpodmínečně přijat a milován. Přijatá Boží láska člověka uschopňuje ve svobodě milovat bližní, a to i nepřátele, přijmout bližní jako dílo Boží v jeho různosti a originalitě každého. „Pokora do našeho srdce vnáší laskavost vůči dokonalým z úcty a vůči nedokonalým ze soucitu.“⁹⁴ Jen člověk, který je si jistý sám sebou díky zakotvení v Bohu, může být schopen přijmout druhé v jejich rozdílnosti, aniž se tím cítí jakkoli znejistěn nebo ohrožen.

Jak říká svatý František Saleský: „zachovejme si upřímné srdce, dobrý úmysl, pevného ducha, pohled upřený na Boha.“⁹⁵ Jedině tak budeme stále zakoušet Boží dobrotu a radost z Jeho otcovství, tím poroste i naše důvěra v Něj.

Pro osobní růst ve ctnostech se doporučuje přístup pozitivní, tzn. podpora všeho dobrého v našem prožívání a uvažování, místo strachu z našeho horšího já, které je v každém smrtelném člověku zastoupeno v různé míře a kvalitě. Tento přístup dává radost a osvobozuje člověka, neboť strach ho pouze svazuje. Při selhání by se člověk neměl tímto příliš zaobírat pouze natolik, aby si uvědomil příčinu, které by se příště měl vystříhat, a tak dalšímu selhání předejít.

Nic nelze uspěchat, vše má v Božím plánu svůj čas i adresáta. Tak je potřeba přistupovat i k obětem, ne to, co a kdy chci já obětovat, ale obětovat tehdy a tak, jak po

⁹³ CROISSANT Jo: Žena neboli kněžství srdce, 30.

⁹⁴ SALESKÝ Sv. František: Duchovní vodca, 37.

⁹⁵ Tamtéž, 37.

mně žádá Pán. Poslušnost a podřízenost vůči Bohu i vůči tomu, komu jsem do vztahu poslušnosti a podřízenosti svěřen, je nezbytná cesta k dokonalosti, nevede-li nás právě tato poslušnost k hříchu. Jednoduchá a přímá cesta dobročinné lásky vede k Bohu a vtahuje nás naopak stále více do lásky Boží a zamilovanosti do Něj. Oč hlubší a niternější bude tento náš vztah, o to s větší lehkostí a radostí budeme naplňovat Jeho vůli.

To vše můžeme plně uskutečnit i přijmout pouze ve stavu skromnosti vnitřní (hledáme Boží vůli ne svou), skromnosti vnější (kultura, umírněnost a upozaděnost našeho projevování se ve vztahu k druhým) a skromnosti v dialogu (přiměřenost naší mluvy, úcta a respekt vůči druhému).

2.1.5 Svoboda

Svoboda je nezbytným faktorem při duchovním vedení, často se však setkáváme s tím, že si lidé pletou svobodu se svévolí, pak na sebe nepříznivé důsledky v životě člověka nedají dlouho čekat. Své nezdary se člověk někdy pokouší svést na druhého, pokud učiní za ně zodpovědným Boha, uzavírá si k němu cestu. „Mají zatemnělou mysl a odcizili se Božímu životu pro svou nevědomost a zatvrzelé srdce“ (Ef 4,18).

Svoboda, která je odpoutaností člověka ode všeho, aby lépe mohl plnit Boží vůli, tím posvěcovat jeho jméno a upevňovat jeho království v sobě, má dle svatého Františka Saleského tři znaky:

- a) svoboda od útěch při plnění povinností
- b) svoboda od duchovních praktik, aby v případě jejich absence se nedostavila roztrpčenost (přestože je milujeme, nejsme na nich závislí)
- c) svoboda ducha ode všech vazeb, tím máme v sobě stálý pokoj, což nás činí mírnými, citlivými, otevřenými dobru, schopnými se stejně laskavou tváří i srdcem jít vstříc všem a komukoli. Nebýt vězni pohledu a názoru druhých lidí na nás.⁹⁶

Aby si to vše mohl člověk osvojit jako běžnou a samozřejmou realitu svého žití, je potřeba trpělivosti a delší doby pokusů, selhání a opět návratů a neustávajícího odhodlání nevzdat to. „Bůh si nedělá žádné marné představy o nás a ví, že jsme schopni toho nejhoršího, ale jeho naděje nám také dává sílu věřit, že jsme stvořeni k tomu nejlepšímu.“⁹⁷ Bohu lze sloužit rozjímáním i službou druhým lidem, služba bližním má vždy u Boha přednost. Bůh po nás chce pokoru a služebnost. Cílem člověka by mělo být osvobození od vlastních náklonností a tím i od netrpělivosti, nestálosti, nevázanosti, násilnosti a závislosti na někom nebo na něčem. Cesty poznání Boží vůle jsou nutnost, poslušnost a láska, které

⁹⁶ SALESKÝ Sv. František: Duchovní vodca, 3.

⁹⁷ CROISSANT Jo: Žena neboli kněžství srdce, 39.

nás dovedou ke ctnostem jako darům Ducha svatého. „Mnozí žijí v poslušnosti spíše z nutnosti než z lásky, pokládají ji za trest a snadno reptají. A nenabudou svobody ducha, pokud se nepodřídí celým srdcem kvůli Bohu.“⁹⁸

Základem všeho je víra, že Bůh miluje a neopouští všechny, kdo v něj doufají a kdo se k němu obracejí o pomoc, to nás naplňuje důvěrou a všeobjímající láskou, která vše a každého proměňuje. Její nejvyšší stupeň patří Bohu. „Sv. Bernard: ‘Mírou lásky vůči Bohu je milovat ho bez míry a bez hranic.’“⁹⁹ Bližního bychom měli milovat minimálně jako sami sebe, ale Ježíš chce, abychom je milovali tak, jak on miloval nás (srov. Jan 13,34), čili ještě více než sebe samé. Důvěra v Boha nám dává naději a vnitřní klid, i ochotu k poslušnosti Božích přikázání a jeho vůle. To po nás vyžaduje zřeknutí se prosazování vůle vlastní a odolávání pokušení a protivenství. Toto vše musí být, jak bylo zde již řečeno, s radostí a dobrovolností, jedině tak to může mít pro nás a náš věčný život smysl a být pro nás přínosem. Pak můžeme být ve svých projevech vůči druhým přívětiví, příjemní, a tudíž užiteční. Uschopní nás to k smírnému řešení záležitostí a k rozhovoru, který sbližuje.

Naše veškeré konání má být vědomé (vím, co dělám) a zároveň uvědomělé (vím, proč to dělám). Lásku Ježíši nejlépe projevujeme láskou k bližním a nejlépe ji dosvědčujeme v utrpení tím, že od něj neutíkáme a jsme odhodláni následovat Ježíše bez výhrad. Utrpení máme využít jako „školu pokory“¹⁰⁰ a příležitost k poznání vlastní nicotnosti. Posilou pro tyto chvíle je jistota, že Bůh nikomu nenaloží více, než by mohl unést, nebo aniž by ho předtím posilnil. Zkoušky mají osvědčit naši věrnost Bohu a odpoutanost od závislostí.

Ve svých zásadách máme být pevní, ale nevyžádané názory nemáme nikomu vnucovat, v případě potřeby svůj názor máme jednoduše naformulovat, není-li akceptován, nemáme nad tím lamentovat nebo to brát jako křivdu a opakovaně se k tomu vracet. Hodně nám život zjednoduší, přestaneme-li sebe i své názory brát vážně a na své vážnosti si zakládat, čekat na pochvalu a uznání, neboť dík a chvála patří pouze Bohu. „Chudý a pokorný duchem žije v trvalém míru.“¹⁰¹ Sebeláska a důraz na sebeúctu nás zarmucují, protože naše ambice převyšují to, co máme přijmout podle Božího plánu, tato nenaplněnost

⁹⁸ KEMPENSKÝ Tomáš: Následování Krista, Kniha první, IX.1.

⁹⁹ SALESKÝ Sv. František: Duchovní vodca, 16.

¹⁰⁰ Tamtéž, 27.

¹⁰¹ KEMPENSKÝ Tomáš: Následování Krista, Kniha první, VI.1.

nás svazuje a zotročuje. „Čím bude kdo sám u sebe pokornější a Bohu poddanější, tím bude ve všem moudřejší a spokojenější.“¹⁰²

Osvobodit se, čili uzdravit se musíme i od strachu z těžkostí, který je příznakem malověrnosti. Tyto strachy z nás činí lidi přecitlivělé až úzkostné, tím jsme špatným příkladem pro své okolí, neboť nesvědčíme o životě z víry. Navíc žena jako matka, nebo vychovatelka tímto prožíváním svazuje ty, kteří jí byli do výchovy svěřeni, protože jim tento chybný model prožívání předává, i když neuvědoměle.

Pomlouváče a hněvající se máme přijímat v klidu s pokorou a láskou jako Boží děti a řídit se slovy svatého Řehoře: „Kdo se zřekne světa, tomu nemůže uškodit nic světského.“¹⁰³ Toho dosáhneme opět pouze úplným odevzdáním se do Boží vůle a zřeknutím se vůle vlastní.

Úsilí člověka o dosažení ctnostného života a vytrvání v touze nevzdat tuto snahu i při nezdarech je jedinou možností, jak dosahovat osobní svatosti a jak se Bohu stále více přibližovat. Dle svatého Františka je pět zásad k dosažení vytrvalosti ve ctnostném životě:

1. milujeme-li Boha, vše nám slouží Božím přičiněním k dobru,
2. láskyplně odevzdání se Bohu-svému Otci v naprosté důvěře,
3. Bůh nedopustí žádné zlo, aniž by nás k tomu posílil,
4. pouze, co slouží k našemu věčnému posvěcení, má smysl (pozemské je nicotné),
5. v trápení se sjednocujeme s ukřižovaným Kristem, pak naše těžkosti jsou nicotné.¹⁰⁴

2.1.6 Duchovní vůdce

Duchovní vůdce má být člověkem duchovním, to „je člověkem komunikace a stále větší lásky“¹⁰⁵ „Není pokoje v srdci tělesného člověka, ani v člověku oddaném pozemským věcem, nýbrž jen v člověku vroucím a duchovním.“¹⁰⁶ Jen takový člověk může vedenému pomoci na jeho cestě k Bohu a k osobní svatosti. Rozlišení člověka duchovního a tělesného nám nabízí Slovník spirituality: tělesný člověk se upíná pouze na pozemský obzor, což mu brání vnímat Boží tajemství, naproti tomu lidé duchovní „se nechávají vést Duchem svatým, který v nich přebývá jako dynamický a posvěcující princip.“¹⁰⁷

¹⁰² KEMPENSKÝ Tomáš: Následování Krista, Kniha první, IV.2.

¹⁰³ SALESKÝ Sv. František: Duchovní vodca, 30.

¹⁰⁴ Tamtéž, 71–72.

¹⁰⁵ RUPNIK Marko Ivan: Uvedení do duchovního života, 31.

¹⁰⁶ KEMPENSKÝ Tomáš: Následování Krista, Kniha první, VI.2, 19.

¹⁰⁷ FIORES Stefano de: Cesta duchovní. II Dynamika duchovního života podle Písma sv. in SSp, 98.

Stejně jako Bůh se vůči svým dětem projevuje jako Otec i jako Matka, musí obsáhnout tyto dvě úlohy i duchovní vůdce při vedení. „Mateřská pozice je člověka přijmout v lásce, naslouchat mu, mít pro něj pochopení, být trpělivý, druhého brát takového, jaký je, důvěřovat mu, povzbuzovat ho a pečovat o něj. Otcovská pozice potom člověku pomáhá, aby vrůstal do řádu, aby vítězil nad vlastními slabostmi, aby našel svou cestu a dokázal být spolehlivý a plnil své stavovské a lidské povinnosti.“¹⁰⁸ To klade na každého adepta této služby velké nároky, což vyžaduje systematickou přípravu a formaci zejména budoucích kněží, kteří jsou k naplňování také tohoto poslání připravováni.

U doprovázejících osob stejně jako u ostatních terapeutů je větší nebezpečí nezvládnutí vzniklé situace u těch, „kteří nemají dostatečnou supervizi (...), tím podstatnější je kvalita soukromého života. Kdo dokáže svou potřebu sebepotvrzení a styků běžně pokrývat prostřednictvím přátel, sexuálních partnerů nebo dětí, reaguje uvážlivě“,¹⁰⁹ není náchylný k selhání překročením hranic. Uvědomění si tohoto nebezpečí je důležité, neboť doprovázení vyžaduje vztah velké intenzity a osobní blízkosti dvou lidských bytostí.

„Předpoklady zachovávat nezbytný vnitřní i vnější odstup nejsou ale u mužů a žen poskytujících duchovní doprovod (...) vždy dány. To je zaviněno jednak výcvikem, který se často nevěnuje s dostatečnou mírou a zřetelností těmto stránkám pastorační a rádcovské kompetence, ale především je zde souvislost s osobní zralostí (...). Schopnost vstupovat do hlubokých vztahů, jež se mimo jiné projevuje i ve schopnosti vyhýbat se vlivům překážejícím poradenské důvěrnosti, zde mnohdy chybí.“¹¹⁰

„Duchovního vůdce je ve skutečnosti třeba chápat spíše jako důvěrného přítele, který v ovzduší soucitného porozumění povzbudí a posílí naše tápající úsilí odpovídat na milost Ducha svatého, jenž sám je tím pravým Vůdcem v nejplnějším smyslu tohoto slova.“¹¹¹ Duchovní vůdce však musí být schopen, cítí-li to jako Boží vůli, nastavit nám zrcadlo a klást před nás úkoly, kterými bychom se měli přiblížit Bohu, a to s laskavou pravdivostí v lásce a úctě člověka ke svému bratru.

Duchovní vůdce nesmí být považován za automat na zaručeně správná doporučení k řešení našich záležitostí, byla by to stejná chyba jako Boha považovat za automat na splněná přání. Tak se totiž v obou případech můžeme dožít jedině zklamání a ztráty důvěry, protože tak to nefunguje, ani fungovat nemůže. Duchovní vůdce s pomocí Ducha

¹⁰⁸ SMAHEL Rudolf: Duchovní otcovství, 49.

¹⁰⁹ MÜLLER Wunibald: I láska má svá pravidla, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005, 34.

¹¹⁰ Tamtéž, 41–42.

¹¹¹ MERTON Thomas: Duchovní vedení, 5.

svatého nám může pomoci objevit odpovědi, možnosti a řešení v nás samých, v tom, čím nás Bůh obdařil a vybavil pro tento pozemský život. Může nás naučit hledat, kde je mé místo a co ode mě Bůh chce, a tím spontánně odpovídat na Boží milost a výzvu.

Duchovní vůdce se stává věrohodný svědectvím svého života, který je následováním Krista. Účinnost jeho práce bude vždy úměrná jeho přimknutí k Bohu, nakolik je z jeho života patrné. Úplné zasvěcení Kristu je prvním a nejmocnějším vlivem těch, kdo chtějí druhé přivádět k Bohu. Svědectví není prvořadě otázkou konání, ale bytí.¹¹²

Charizma duchovního vedení dává svému nositeli schopnost osobní blízkosti komukoli a v jakékoli životní situaci. Duchovní vůdce by měl vždy respektovat osobní svobodu vedeného a mít se na pozoru, aby do něj neprojektoval sám sebe. Je třeba, aby vedený důvěřoval, že skrze vůdce působí v jeho životě Duch svatý.

Duchovní vůdce by měl být chápající, shovívavý, trpělivý, klidný a v pokoře očekávající Boží znamení, schopný správně rozlišit, co u penitenta vychází ze srdce a odkrývá ho takového, jaký je opravdu před Bohem, a co je naopak póza, do jaké míry odpovídají jeho motivy pravdě a milosti Boží. I toto duchovnímu vůdci umožňuje charizma-zvláštní dar Boží milosti nadpřirozeného rozlišování.

Duchovní vůdce by měl být člověk osobnostně pro tuto službu zralý, kterého neomezují různá nezpracovaná životní zranění, zejména nepřijetí v dětství či vztahová selhání. Jedině pak, při současném odborném vybavení, může odpovědně tuto službu nabízet, musí se znát a mít vládu nad svými emocemi, tím se stává integrální nejen ve své sexualitě ale i spiritualitě, neboť tyto dvě oblasti v lidské osobnosti nelze oddělovat.¹¹³

Otevřenost ve vztahu k Bohu a naprostá důvěra v něj, stejně jako zdravá a zralá mariánská úcta jsou dalším nezbytným předpokladem pro schopnost být tím, který může pomoci zklidnit se srdcím zmateným, nechat si Bohem zahojit srdce zraněná, osvobodit se srdcím úzkostným, potěšit srdce tesknící. Duchovní vedení by mělo člověka vést k obrácení. Přes obrácení, které je provázeno vnitřní proměnou, dochází k uzdravení duchovnímu a následně často i k uzdravení tělesnému.

Duchovní vedení klade nároky, jak bylo uvedeno již výše, na interdisciplinární připravenost duchovního vůdce, což se týká znalostí a schopností vůdce využívat informace z daných oborů, ale i vrstev lidské osobnosti, které jsou při duchovním vedení ve hře. V oblasti psychologie, případně psychiatrie by lékaři neměli u pacienta praktikování víry chápat, jako aktivitu, která oslabuje účinek jejich léčebných postupů.

¹¹² Srov. CUSKELLY E.J.: Současná spiritualita, 109–110.

¹¹³ Srov. MÜLLER Wunibald: I láska má svá pravidla, 42.

Naopak věřící by neměli odbornou léčbu vnímat jako alternativu náboženství. Víra, duchovní vedení a psychologie mohou být v jednotě. Poznání lidské přirozenosti pomocí psychologie může pomáhat při výchově k prohlubování víry, toho využívala většina duchovních učitelů, kteří byli i dobrými psychology.¹¹⁴

V žádném případě by neměl doprovázející suplovat psychoterapeutické služby ani péči psychiatra, má-li podezření na psychické onemocnění, jeho právem i povinností je předat bez zbytečných odkladů takový případ odborníkům.

2.2 Žena jako osoba vedená (objekt duchovního vedení)

Postavení ženy se v historii lidstva velice zásadně měnilo, od osoby, která odpovídala za udržování ohně v rodinném krbu, rození, výchovu a péči o děti, až po jedince, kterému zůstala převážná část péče o rodinu a domácnost. Žena-matka dlouhá léta s láskou pečuje o své děti s velkým nasazením a vypětím, oddaně, bez osobních nároků, má pocit, že plní jen svou povinnost, nemá potřebu vlastního uspokojení, protože skutečná láska vždy zapomíná na sebe.¹¹⁵

Málokterý muž (ať už manžel, či zpovědník, kněz nebo doprovázející) si uvědomuje jakým tlakům je žena-matka v domácnosti vystavena. Trpí nedostatkem odpočinku i soukromí, nemá svůj volný čas ani příležitost v klidu uspokojit své potřeby, zcela se přizpůsobuje (dětem komunikačně, ekonomickým zdrojům a potřebám ostatních podřizuje své potřeby). Nemůže-li se žena náležitě a v plné šíři realizovat, cítí se neuspokojeně, postrádá vnitřní rovnováhu, zdravé sebevědomí a sebejistotu, což potřebuje každá harmonická osobnost.¹¹⁶ Tím, že došlo k ekonomickému a společenskému osamostatnění ženy a zrovnoprávnění ženy s mužem, dostává se žena do situací, které v minulosti nepřicházely v úvahu. Žena musí řešit mnohé problémy, zranění a úzkosti, a tak tato změna přinesla ženě větší zranitelnost.

Žena ze své podstaty není uzpůsobena pro život v nesouladu, nelásce, disharmonii, pro svou křehkost nemá odolnost, aby se tento žitý nelad neprojevil na jejím zdraví, a to fyzickém, duševním i duchovním. Je tedy Stvořitelem vybavena schopností rozdělené sjednocovat, znesvářené stmelovat, nepořádky urovnávat, šířit ve svém okolí lásku, pokoj a harmonii a při tom všem se nevnímat jako centrum tohoto dění, dokáže zůstat v pozadí, narozdíl od muže, který potřebuje uznání, slávu a důležitost, je to její přednost využitá ve prospěch dobra.

¹¹⁴ Srov. CUSKELLY E.J.: Současná spiritualita, 16.

¹¹⁵ Srov. tamtéž, 156.

¹¹⁶ Srov. HORNOFOVÁ Ludmila: Žena-matka početné rodiny, 4–5.

Žena je si však dobře vědoma, že těchto svých dispozic může i zneužít, například k manipulování svým okolím, pak se stává pro ně velice nebezpečnou, protože zejména mužům chvíli trvá, než rozpoznají, že se stávají obětí jejích intrik a manipulace. Je důležité, aby žena byla vedena i v tomto směru k citlivosti vlastního svědomí, které by jí nedovolovalo ospravedlnit si to, co není k dobru, co slouží pouze pro dosažení jejích egoistických cílů.

Je potřeba povznést opět věčný princip ženství. Z toho vyplývá i nutnost nového zapojení se ženy do náboženského života i potřeba péče o její duchovní život a zdraví. Není potřeba se obávat ze strany kněží této služby, vždyť vzájemná komunikace a naslouchání je oboustranným obohacením a rozvíjí osobnost vedeného, ale i doprovázejícího. Tím, že naslouchám, mám možnost lépe porozumět a pochopit prožívání druhého, to mi dává možnost mu lépe sloužit nejen jako duchovní vůdce. Takovýto přístup vyžaduje zralost osobnostní a pevné zakotvení člověka ve svém životním povolání, pak není z čeho mít strach. Služba duchovního doprovázení „je však možná jen tehdy (...), jestliže je doprovázející jakoby neviditelným lanem připoután ke svému úkolu, své profesionalitě, své osobní integritě, (...). Pouto, které ho spojuje s jeho pozicí jakožto pomocníka, musí vždy být silnější než pouto, jež existuje mezi ním a hledajícím.“¹¹⁷

Ženy zraněné, čelící svému osudu, se cítí znejistěné, opuštěné, ztracené, neschopné uspokojivých vztahů k okolí, ale i k sobě samým. „City, reakce, očekávání, nevyřešené konflikty minulých zkušeností s vlastními rodiči, s rodinou a dalšími autoritami se často přenášejí na momentální pastorační vztah“¹¹⁸ a ovlivňují ho ať už pozitivně nebo negativně, vztahu chybí neutralita postoje vůči autoritě. Takto dezorientované osobě je potřeba pomoci najít cestu a její cíl. Sešla-li ze správné cesty, nebo je znejistěna tím, že není schopna vnímat hlas Boží, je třeba ji doprovodit ke zdroji, vrátit se s ní k poslednímu rozcestí se správným směrníkem, abychom ji ušetřili velkého bloudění, na něž třeba už ani nemá sil, nebo definitivní ztráty správné cesty. Tím jediným pravým pramenem, zaručujícím nám správný směr i orientaci, je Písmo svaté, to ženě pomůže nalézt její pravé místo v Božím plánu.

Duchovní vedení ženy ve víře zralejší klade na doprovázející osobu větší nároky, mezi laiky obtížně hledá možnost být doprovázena, je-li pak odmítnuta knězem, ztrácí téměř možnost svou potřebu duchovního vedení v dohledné době uspokojit. Oslovit někoho dalšího si už mnohdy netroufá, zejména po opakovaném odmítnutí, to může způsobit i zranění ovlivňující její další život. Potkat někoho, k němuž získá opět důvěru, že

¹¹⁷ MÜLLER Wunibald: I láska má svá pravidla, 20.

¹¹⁸ Tamtéž, 55.

bude správně pochopena, neodmítnuta, ba dokonce přijata, může být výsledkem delšího hledání. Přitom důvody odmítnutí mohou být různé: obava z déletrvajícího kontaktu s jednou osobou; obava kněze, že při všech starostech, povinnostech a problémech, které musí řešit, bude navíc zatížen dalším úkolem; nedůvěra v sebe sama a zejména slabá důvěra v Boží pomoc a v působení Ducha svatého, že zvládne v duchovním rozhovoru zaujmout k řešeným problémům nějaké stanovisko. To není někdy ani potřeba, vždyť mou službou může být už jenom to, že dovolím druhému, aby mi sdělil svůj problém, pojmenoval ho, a to v prostředí důvěry a diskrétnosti, kde nemusí mít obavu, že bude následně přetřásán i těmi, pro něž nebylo jeho sdělení určeno.¹¹⁹

Bůh stvořil ženu, aby byla muži partnerkou. Využije-li žena svou svobodu ve vztahu k muži podle Boží vůle, tedy k dobrému, bude rozmnožovat jeho schopnosti a přinášet mu světlo do jeho konání, „ve svém vztahu k muži má za úkol usnadnit mu, aby hlouběji vstoupil do Boží přítomnosti.“¹²⁰ „Vdat se znamená vyjít ze sebe a dát se druhému. Člověk může dát jen to, co sám má.“¹²¹ Forma takovéto lásky je vyšší, než jaká je dnes běžně za lásku považována, jde o lásku, která lidi proměňuje, dává v nich zvítězit jejich lepšímu já a schopnosti myslet více na „ty“ než na „já“. Jde-li o nezralého jedince, jak lidsky tak i duchovně, jsou jeho očekávání větší než jeho schopnost obdarování. Není-li žena mužem přijímána nebo jsou na ni z jeho strany kladeny maximalistické, nepřiměřené nároky, neboť muž touží po dokonalosti, tudíž i dokonalé ženě, pak se často věřící žena utíká, vedena pudem sebezáchovy, do náruče Otce, který nemá vůči nám nereálné nároky, je shovívavý a nekonečně trpělivý, u něj najde to, co v pozemském životě a v partnerském vztahu nenalézá. U nezralých mužů se potom dostaví žárlivost, neboť mají pocit, že jim Bůh jejich ženu bere, že jim ji odcizuje. Žena by měla ze svého přilnutí k Bohu čerpat sílu pro udržení a zlepšení vztahu partnerského. Snaží-li se žena vést duchovní život navzdory svému manželovi, může jít o nutnost, která neodpovídá Božímu plánu.¹²²

Není-li vztah muže a ženy založen na oboustranně nezištné lásce vycházející z vědomí Boží přítomnosti v našich životech, vede to k touze a snaze jednoho z partnerů ovládnout toho druhého a naopak, pak se jejich soužití změní ve vzájemné soupeření, v němž už pro Boha není místo. Muž nad ženou obvykle vítězí silou, žena nad mužem lstí, obojí je zničující pro jejich vztah i pro ně samotné. Odkloní-li se oba od Boha, ztratí-li pokoru a opustí-li modlitbu, čeká je zkáza, „neboť každý vztah musí být trojičný, pokud

¹¹⁹ Srov. MÜLLER Wunibald: I láska má svá pravidla, 19.

¹²⁰ CROISSANT Jo: Žena neboli kněžství srdce, 19.

¹²¹ Tamtéž, 52.

¹²² Srov. CUSKELLY E.J.: Současná spiritualita, 242.

nemá být podřízen ovládnání jednoho druhým.¹²³ Musí jít o láskyplné dobrovolné podřízení se jeden druhému, ne o podrobení si jednoho druhým. Žena se v lásce dává muži skrze odevzdání se Bohu zřeknutím se sama sebe. Žena potřebuje cítit, že její láska je opětována, vnímat, že jde o reciprocitu ve vztahu. Aby člověk mohl rozdávat lásku bližním, musí žít nejprve ve vztahu lásky s Bohem. Vlídlná a radostná pokora působící pokoj se musí ze srdce ženy rozlévat na všechny vztahy, rodinu i celou společnost. „Žena musí vždy zůstat milující až do chvíle, kdy se láska probudí i v srdci muže, který ji ztratil, to je její poslání. Ženám zasvěceným Bohu, které jsou zasnoubeny Kristu, je dáno žít tutéž skutečnost, byť její konkrétní podoba je jiná.“¹²⁴ „Žena si musí chránit svou důstojnost a budit úctu svou velkodušností, i když se v souladu s božským řádem rozdává.“¹²⁵

Nefungují-li vztahy v rodině, nebo žena je alespoň jako nefunkční vnímá, je možné, jde-li o věřící rodinu, poskytnout v případě zájmu duchovní doprovázení i ostatním členům. Potom je větší naděje na rychlejší zlepšení, v případě neochoty ostatních členů nechat se duchovně vést nebo jde-li o nevěřící, je vhodné doporučit i psychologickou péči u psychologa obeznámeného se situací doprovázené ženy. Není vzácností, zejména v konzervativnějších kruzích věřících, že je k službám psychologa přistupováno s despektem a věřící využívající těchto služeb je považován za malověrného, jak bylo zmíněno již dříve.

Ne každý věřící je svou zralostí víry schopen s pomocí duchovního vedení vyřešit své osobní a vztahové problémy a řešení často nesnese dlouhý odklad, který by umožnil doprovázené zatím dosáhnout potřebné zralosti víry. A potom hrozí vznik definitivních škod v životě doprovázené. Rozpozná-li doprovázející toto nebezpečí, je potřeba na to doprovázenou ženu upozornit a pomoci jí hledat ještě další cestu k záchraně. „Pravou integrací je to, co se odehrává v prostoru víry, což znamená v prostoru osobního vztahu, kde psychologie a duchovní život vzájemně nezápasí ani se nezaměňují, nýbrž se integrují.“¹²⁶

Ve vztahu k dětem si žena musí uvědomit, že děti má žena-matka (a nejen ona, ale i otec) přijímat jako jí Bohem svěřené, čili propůjčené, nejsou jejím vlastnictvím. Tak jak je při křtu odevzdává do Boží náruče, tak by to měla činit i při jejich výchově, životní orientaci, volbě povolání, v těžkých životních obdobích. Nutné je opět, aby v rodinném výchovném prostředí vládla osvícená obětavost, osobní víra a modlitba, aby výchova vedla

¹²³ CUSKELLY E.J.: Současná spiritualita, 20.

¹²⁴ CROISSANT Jo: Žena neboli kněžství srdce, 61.

¹²⁵ Tamtéž, 65.

¹²⁶ RUPNIK Marko Ivan: Uvedení do duchovního života, 27.

k plnosti křesťanského života a k pravé radosti a spokojenosti pramenící ze živého vztahu s Bohem. Naopak tam, kde jsou děti vnímány jako omezení úrovně života a možností realizace rodičů, tam vládne nespokojenost a rozladěnost.¹²⁷

Důležitým úkolem duchovního vedení je pro vůdce v případě ženiny nedůvěry vůči Bohu rozpoznat příčiny přetrvávajícího, ženou vědomě udržovaného odstupu a uzavřenosti, kdy na jedné straně tvrdí, že hledá u Boha pomoc a cestu pro svůj život, a na druhou stranu se v sobě uzavírá před Božím působením. Jak již bylo řečeno, důvodů může být hned několik: zraňující zkušenosti s mužskou autoritou (vlastním otcem počínaje), chybné pojetí Boha (Bůh hněvající se a trestající místo Bůh-Láska) a Boží všemohoucnosti a vyslyšení modlitby (o cokoli Boha prosím, bude vyslyšeno), obviňování Boha za osobní nezdary a prohry.

Je potřeba uhlídat, aby nebyla zaměňována příčina za důsledek například v utrpení, to není samoúčelné, sebezápor i utrpení jsou samy o sobě negativní a bezvýznamné, smysl a hodnotu získávají jen, jsou-li pozitivně zaměřeny k něčemu vyššímu, mají tedy sloužit též našemu posvěcování tím, že je neseme a obětujeme například za bližní, za hříchy tohoto světa apod..¹²⁸ Často se setkáváme s názorem, že víra věřícího svírá, opak je pravdou, ve víře jsme osvobozeni.

Pro následování Boha a naplňování jeho vůle v našich životech je potřeba, abychom se cvičili v poslušnosti, trpělivosti, citlivosti a vnímavosti k Božímu hlasu a Jeho znamením. Aby žena byla schopna naplnit věrně své poslání, nevystačí s vlastními silami. „Tehdy se musí stát Mariinou učednicí, upřít na ni svůj pohled, kontemplovat ji, vstoupit do jejího příběhu, do jejího srdce a nechat se jím proměnit, (...) ona nás vede k Ježíšovu srdci.“¹²⁹ Účinným prostředkem sjednocení s Pannou Marií je i modlitba růžence s rozjímáním jednotlivých tajemství ze života Panny Marie i Pána Ježíše. Skrze příklad Panny Marie a svaté Alžběty dostává žena naději, že by nikdy neměla rezignovat, že by se nikdy neměla domnívat, že život promarnila, že byl v jakémkoli smyslu neplodný, neboť pro Boha, a tudíž i pro člověka nikdy není na nic pozdě „Neboť, u Boha není nic nemožného“ (Lk 1,37).

„Mezi časem, kdy prosíme a časem, kdy Bůh odpovídá, je čas víry, kdy máme setrvat v Božím světle a věřit tomu, co jsme přijali až do chvíle, kdy se to uskuteční.“¹³⁰ Tento čas slouží k našemu očišťování a zrání, tudíž k lepšímu uschopnění pro přijetí

¹²⁷ Srov. CUSKELLY E.J.: Současná spiritualita, 243–244.

¹²⁸ Tamtéž, 122.

¹²⁹ CROISSANT Jo: Žena neboli kněžství srdce, 121.

¹³⁰ Tamtéž, 44.

Božích darů. Cílem duchovního vedení by měl být stav v duši člověka, kdy se naplní slova svatého Pavla: „Nežiji už já, ale žije ve mně Kristus“ (Ga 2,20). Tento ideální stav je celoživotním úkolem každého křesťana.

Vedenou ženu je třeba vést k postoji, že především ona sama si musí být vědoma a hájit si svou osobní důstojnost, své právo na rovné podmínky s mužem, právo „plné účasti na životě církve či na společenském a veřejném životě“¹³¹, ale vždy při respektování role, kterou žena v Božím plánu spásy má. Žena by se vždy měla vyvarovat toho, aby svými aktivitami naplňovala pouze své ambice, a to i v životě církevního společenství, a ne to, k čemu se cítí být Bohem povolána, neboť potom často bývají škody tímto postojem způsobené větší než možný užitek.

2.3 Žena jako osoba vedoucí (subjekt duchovního vedení)

„Aktivní odpovědnou účast ženy na životě a poslání církve výslovně doporučil už Druhý vatikánský koncil. (...) žena má na základě sobě vlastních darů a úkolů zvláštní povolání.“¹³² Od ženy stejně jako od muže se v církvi očekává účast na apoštolátu, zejména evangelizací. Uplatnění v církvi žena nachází, obdržela-li k tomu potřebné charisma, i ve službě duchovního doprovázení. Musí si uvědomit, že ne ona, ale Bůh skrze ni může měnit a napravovat to, co je v jejím okolí nemocné, zraněné, pokřivené. Ona musí ustoupit a dát prostor Bohu. „Vy však buďte dokonalí, jako je dokonalý váš nebeský Otec“ (Mt 5,48), říká Pán. Ale dokonalým se lze stát jen tehdy, pokud budeme mít podíl na svatosti Boží. On jediný nás může posvětit pod podmínkou, že mu dáme dostatečný prostor. Vždyť On stojí za všemi našimi zásluhami. Chce, abychom se učinili ničím, aby se v nás mohl stát nekonečným.“¹³³

Situace, kdy k ženě někdo pocítí důvěru a obrátí se na ni s prosbou o duchovní doprovázení, často ženu zaskočí, nebývá na to obvykle připravena, a tak ji zbývá pouze jediné-otevřít se plně působení Ducha svatého; ten pak „proniká rozumový a psychický svět, je v pohybu gest a tělesné činnosti, proniká tak celek osoby a stává se tak viditelným, a proto je ho možno vnímat, (...) osoba připomíná druhým Boha, (...) stává se živým nasměrováním vůči Otci“;¹³⁴ a prosit o světlo Ducha svatého, o dar porozumění, empatie a pravdivého postoje s ohleduplností a respektem vůči vedenému, prosit, aby toto světlo

¹³¹ JAN PAVEL II.: *Christifideles laici*, čl.49.

¹³² Tamtéž.

¹³³ CROISSANT Jo: *Žena neboli kněžství srdce*, 121.

¹³⁴ RUPNIK Marko Ivan: *Uvedení do duchovního života*, 34–35.

jejím prostřednictvím prozářilo vedenému cestu k Bohu. Doprovázející žena by měla stále Boha prosit, aby vždy zůstala pouze Božím nástrojem.

Její „první duchovní skutek (...) spočívá již v poznání konkrétního člověka, (...) co je zde pro něj duchovního a pro co může žít. Duchovní život je vlastní život, protože se týká Živoucí osoby. Oddělit duchovní od skutečnosti teologicky a antropologicky významné pro Osobu, znamená otevřít bránu ke gnosticizmu, fideismu, magii a tolika dalším ‚ismům‘ stejného druhu. Duchovní...je integrující částí pravého dogmatu. Odloučili se spiritualita od teologie a teologické antropologie, není již tím, čím v křesťanství je.“¹³⁵

K této službě je třeba být disponovaná a pravidelně se účastnit na svátostném životě církve, nejen časté přistupování ke stolu Páně, ale i častá svátost smíření. Těžko lze totiž předpokládat, že člověk zavalený vlastními neřešenými problémy a hříchy bude nositelem světla na cestě druhému člověku. Univerzální návod na vhodnou periodu například svatých zpovědí nelze dát, neboť záleží i na čistotě prostředí, v němž dotyčný člověk žije. K tomuto rozlišení by však pak už měla sloužit citlivost vlastního svědomí, to musí být naším barometrem. O citlivost svého svědomí musí každý sám pečovat mimo jiné i pravidelným, nejlépe každodenním zpytováním svědomí, takovou malou inventurou na konci dne.

Další významnou pomocí k dosažení a udržení citlivosti svědomí je pravidelná modlitba, čtení Písma a pravidelné setrvání po předem k tomu určenou dobu v tichosti s Pánem, aby člověk ohlušený zvuky moderní doby nakonec nepřestal slyšet Boží hlas. Čerpat bychom měli i z duchovní literatury. Modlitba je nutná pro úspěch apoštolské práce, která je autentická jedině pod Božím vedením, ve spojení s Kristem.¹³⁶ Budeme-li účinně využívat tyto zdroje, nemusíme se bát přijmout výzvu doprovázet, ale vždy mějme na paměti, že nekompetentní rada ve vypjaté situaci může více uškodit než pomoci.

Úkolem doprovázející ženy je vést bližního k živému, svobodnému, láskou a důvěrou naplněnému vztahu k Bohu; pomoci mu zbavit se, zejména ve starší generaci často zakořeněného postoje bázně Boží, ale ne ve smyslu úcty a respektu, jak by se patřilo, ale postoje strachu z Boha a pak následné Jeho obviňování.

Cílem ženina doprovázení by mělo být, aby věřící poznal, že Boha nechce svým chováním zarmucovat, protože ho miluje a cítí i na sobě Jeho lásku. Jde o paralelu dvou přístupů ve výchově dítěte. To je buď vychováváno strachem z trestu, což nemá valný efekt, neboť pomine-li důvod strachu, nemá už motiv dodržovat příkazy. V druhém případě panuje v rodinných vztazích vzájemná důvěra a láska, dítě se snaží své rodiče

¹³⁵ RUPNIK Marko Ivan: Uvedení do duchovního života, 31–32.

¹³⁶ Srov. CUSKELLY E.J.: Současná spiritualita, 187, 194.

nezarmoutit a nezklamat, v jejich nepřítomnosti nemá potřebu se jejich příkazům, pokynům a přáním zpronevěřit, ale ví, že i při selhání má vždy u nich pochopení, odpuštění a novou důvěru. Jedině takovýto vztah mezi Otcem a jeho dětmi může být celoživotně nosný a neotřesitelný i v těžkých životních zkouškách. Ty, prožíváme-li je v důvěře v Boží prozřetelnost a milosti, nám pak mohou posloužit k posílení ve víře, místo aby naši víru ohrožovaly. Účinnost víry, která přetváří a zušlechťuje, je dána právě tím, že je sama přetvářena a zušlechťována Duchem svatým.¹³⁷

Doprovázející žena, by měla mít zejména jasno, jak odpovědět na otázky, tak časté mezi věřícími: „Proč to Bůh dopouští?“, „Proč nebo za co člověka Bůh trestá?“ nebo „Člověk trpí za hříchy jiných, Bůh to tak chce!“. První postoj je plný nepřijetí utrpení v životě člověka a jeho účasti na utrpení Ježíše Krista, k níž jsme všichni vyzváni. Negativní prožitky bez bližšího zkoumání jejich příčiny či významu jsou připisovány Bohu jako jeho trest vůči člověku. Druhý postoj je pasivním přijetím utrpení jako Božího trestu za hříchy druhých lidí. Ať už přijmeme první nebo druhou variantu, těžko pak můžeme uvěřit, že Bůh je nejvyšší dobro a láska. Je tedy potřeba otevřít doprovázenému nový pohled na utrpení jako na další příležitost setkání s Bohem a bližními; ukázat mu, že utrpení může dostat smysl nové kvality, obětují-li ho a ztotožní-li se i v něm s Ježíšem Kristem. Tím se pasivní přístup trpícího promění v aktivní spoluúčast na Božím díle spásy.

Doprovázející žena by měla pomoci vedenému rozpoznat, že mnohé zlo, které ho v životě potkalo je pouze důsledkem jeho chybných rozhodnutí, kdy se nenechal vést Boží vůlí, nenaslouchal Bohu a netoužil mu porozumět, nebo nechtěl Boha následovat, ať už z pohodlnosti nebo z pýchy. Tehdy si člověk musí připustit, že je ve svém svobodném rozhodování aktivním spoluvůrcem svého života. Touží-li se vyvarovat chybných kroků a následovat Boha, měl by prosit o světlo Ducha svatého pro správné rozpoznání vůle Boží a o sílu a pokoru, aby i nesnadné úkoly přijal s ochotou a důvěrou v Boha.

Díky tomu, že se žena zabývá věcmi pro oko skrytými, má oproti muži většinou schopnost rychleji proniknout k jádru problémů člověka a rozpoznat ho. Muž orientovaný na věci viditelné často ulpí na povrchu a někdy se i tím nechá definitivně ovlivnit. Muž je ze své podstaty více zaujat sám sebou, druhé lidi bere jako spolupracovníky, je ve svém prožívání jednodušší než žena. Pro muže je výhodou, že neřeší, co od něj druzí lidé očekávají, tudíž se nesnaží tato očekávání ani naplnit, o to méně bývá zraňován. Žena je v tomto směru jeho pravým opakem, čímž je více zraňována a tato případná zranění mají pro ni horší důsledky než pro muže, jsou hlubší a jejich vyléčení stojí ženu mnohem více sil.

¹³⁷ Srov. CUSKELLY E.J.: Současná spiritualita, 110.

Oč je žena oproti muži niternější a její citový život je složitější, o to bývá lépe schopná naslouchat i se vcítovat do osudů a prožívání druhých lidí. Inklinuje k tomu, že se nechává pohltit starostmi, které nejsou jejími záležitostmi. Častěji se ocitá v rámci svého uplatnění osobního nebo profesního v blízkosti lidského utrpení. Spontánně se na utrpení druhých participuje. Je disponována sdílet s lidmi, které miluje.¹³⁸ Je-li odevzdaná Bohu a nechává-li se naplňovat jeho všeobjímající láskou, má pocit, že jejím problémem jsou všechny strasti tohoto světa.

Muž není takto zatížen, snáze si zachovává odstup a ponechává svobodu druhému člověku.

Žena se musí vystříhat touhy ovládat osudy druhých, manipulovat, zbavovat je pocitu svobody a vytvářet v nich pocit závislosti. Žena inklinuje k nepřiměřené citové angažovanosti, která by mohla být škodlivá, mohla by v ní umlčovat Boží hlas a zaclonit světlo Ducha svatého v jejím životě i v působení na druhé lidi při duchovním vedení. Žena by měla mít na paměti, že nemá milost vyplývající z kněžského svěcení, která knězi umožňuje nejen získat, ale i zachovat si odstup od osudů penitentů a doprovázených, snáze a rychleji se tedy žena dostává do situací připomínajících vyhoření, nebo do obrovské potřeby s někým se podělit o to, čím se cítí přeplněna, nedostačuje-li už pravidelná psychohygienu. V takové situaci by měla hledat pomoc pouze u kněze, neboť je vázán zpovědním tajemstvím, protože jinak, začne-li své vnitřní přetlaky řešit s jakýmkoliv laikem, zpronevěruje se své službě a zrazuje doprovázené.

Muž i žena by se měli ze svých zaujetí vysvobodit, aby byli schopni bez ohledu na sebe se vydat a sloužit druhým. Žena se musí vzdát, je-li to třeba v zájmu vedeného a služby doprovázení, i některých duchovních výhod a prospěchu. Musí za všech okolností zůstat ochotnou, mírnou, vlídnou, laskavou, stále pohotovou k pomoci a naslouchání, radostnou v přijímání druhých.

Žena svými city, nesjednotí-li se s Bohem a neodevzdá-li mu své záležitosti v naprosté důvěře, dokáže zatížit existující mezilidský vztah (manželský, rodičovský, přátelský i vedený-doprovázející) tak, že to vztah dusí a bez včasné pomoci nebo uvědomění si toho a odstupu často vztah ani nepřežije. Tuto přemíru ženiny lásky může unést pouze Bůh.

Motivací ženy-duchovní vůdkyně k její činnosti má být touha umožnit vstup do Božího království všem, kdo jí byli svěřeni, být prostřednicí, která nikdy nevstupuje mezi vedeného a Boha, pomáhat vedeným upřít zrak na Ježíše a otevřít srdce Božímu působení. Pro ženu je kvůli její výřečnosti problém udržet tajemství, stejně jako prodlévat v tichu

¹³⁸ Srov. CUSKELLY E.J.: Současná spiritualita, 130.

a mlčení a naslouchat Bohu. V těchto obou, pro duchovní život a službu duchovního vedení, nezbytných dovednostech, se musí žena stále cvičit.

Žena by se měla mít na pozoru, aby se duchovní rozhovor nezměnil v povrchní rozmluvu, v níž bychom hledali vzájemnou útěchu a ulehčení pro srdce zmítané různými představami, neboť tyto lidské útěchy brání v působení božským útěchám a odklání nás od duchovního, jak upozorňuje Tomáš Kempenský ve svých Užitečných napomenutích pro duchovní život.

ZÁVĚR

Víra i duchovní život každého jednotlivce nejsou statickými veličinami, ale jsou procesem, který má počátek ve zrození a provází člověka celým životem. Právě pro tuto skutečnost je duchovní život neopominutelnou složkou a kvalitou života člověka, které by měla být věnována pozornost a péče a přiznána její důležitost pro účast člověka na díle spásy. Duchovní život má zásadní význam pro dosažení života věčného.

Došla jsem k poznání, že jakékoli systematické duchovní doprovázení je pro většinu věřících málo dostupné. Často ani nevědí, že jimi pocíťovaná potřeba takového vedení může být oprávněná, že nejde o jakousi „duchovní rozmlsanost“.

Ze svědectví řady věřících jsem došla k závěru, že praxe duchovního doprovázení je přístupnější pro muže než pro ženy, neboť stále nejčastějším průvodcem bývá kněz. Příčiny, proč tomu tak je, vidím dvě: kněz má k muži blíže, lépe chápe jeho pocity, potřeby a prožívání a snáze navazuje s mužem komunikaci, i když zprvu třeba jen na bázi nezávazného přátelského hovoru.

Ženy potom hledají uspokojení těchto duchovních potřeb, když nepochodí jinde, tak u dalších žen, kde zcela podvědomě a naprosto oprávněně očekávají pochopení, a tudíž rady řešící jejich situaci. Nebezpečí zde však je obvykle v teologické nekompetentnosti „rádkyně“ a snadno může dojít k záměně duchovního rozhovoru s kamarádkým popovídáním na téma: „Jak jde život?“.

Žena může v tu chvíli potřebovat obojí, ale každé by mělo směřovat k něčemu jinému. Poklábosení nemusí jít a často ani nejde do hloubky a neřeší duchovní dimenzi problému a jeho dopad na život z víry daného člověka. Dále kamarádké posezení nebývá pravidelné a mnohdy téma hovoru nenavazuje na předchozí setkání, navíc může probíhat i pokaždé s jinou kamarádkou.

Duchovní hovory v rámci duchovního vedení by měly být tématicky navazující. Člověk by měl mít možnost být doprovázen jednou osobou, a to alespoň po určitý časový úsek. V exponovaném životním období by hovory měly probíhat pravidelně nikoli jednorázově.

Časová náročnost obojího druhu rozhovoru je neporovnatelná. Duchovní vedení by nemělo probíhat pod tlakem striktních časových omezení, aby se doprovázený mohl cítit uvolněně a aby se odvážil hovořit i o velmi niterných, avšak pro duchovní doprovázení důležitých věcech.

Prostředí pro kamarádké sdílení může být jakékoli, pro duchovní hovory by měla být zaručena diskretnost, nerušenost a klid.

U žen jsem se častěji setkávala s potřebou být doprovázena a s pomocí duchovního doprovázení řešit životní problémy, což pravděpodobně souvisí s jejich životní úlohou, kterou mají v rodině i ve společnosti, často jsou postaveny do role osoby vychovávající a za výchovu a její výsledky odpovídající. Role ženy-matky tudíž ženu vede k vědomí odpovědnosti za svá rozhodnutí, cítí, že důsledky jejích případných chybných rozhodnutí ponесou i její děti.

Chceme-li dát větší šanci duchovnímu rozvoji i dalších pokolení, měli bychom věnovat větší pozornost duchovnímu životu ženy a systematicky vytvářet podmínky pro uspokojování těchto jejích duchovních potřeb, a to i v oblasti duchovního vedení.

Důležitá je informovanost laiků o možnosti a smyslu duchovního doprovázení. Tu lze zajistit hromadně (křesťanská periodika, přednášková činnost apod.) nebo individuálně při svátosti smíření nebo při duchovním rozhovoru, zjistí-li kněz, že věřící tuto službu potřebuje, může ho o možnosti a o základní charakteristice duchovního vedení informovat, případně službu doprovázení nabídnout nebo na vhodného duchovního vůdce ho odkázat.

Pro laika doprovázejícího je důležité, aby měl jistotu, nebude-li sám svými schopnostmi na tuto službu stačit, že může doprovázenému doporučit nějakého kněze a předat mu vedeného. Je nežádoucí, aby pod tlakem, že ho nemá komu předat, pokračoval laik v duchovním doprovázení, i když cítí, že to přesahuje jeho možnosti. Vnímám to jako neetické, protože tuto situaci nemusí doprovázený postřehnout a doprovázející zvládnout. Zjistí-li to doprovázený třeba až s odstupem času, potom může dojít k deziluzi o významu této služby a může k ní získat i trvalou nedůvěru. Doprovázející může v takové situaci jakkoli selhat. Stejně zraňující může být i odmítnutí dalšího doprovázení bez návazné možnosti v něm pokračovat, u někoho jiného, pro tuto službu lépe vybaveného.

Výsledek procesu duchovního vedení do značné míry závisí na osobních kvalitách doprovázeného i doprovázejícího, nakolik se budou schopni otevřít působení Ducha svatého, tudíž i na připravenosti obou na své úlohy, které v tomto procesu mají.

Seznam literatury

Pramenná:

Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona, český ekumenický překlad, 11. vydání-9. přepracované, Praha: Česká biblická společnost, 1993.

Jan Pavel II.: Posynodní apoštolský list *Christifideles laici* o povolání a poslání laiků v církvi a ve světě z 30. prosince 1988, Praha: ZVON, 1990.

KEMPENSKÝ Tomáš: Následování Krista, Zlín: Grafia, ²1991.

Sv. František SALESKÝ: Duchovní vodca. Výber z diel sv. Fr. Saleského, Řím: [b.n.], 1816.

Sekundární:

AMBROS Pavel: Sexualita a manželství, in: *Žena v církvi a ve společnosti II.* Sborník Unie katolických žen, [b.ed.], Praha: Pastorační středisko sv. Vojtěcha při Arcibiskupství pražském, 2001, 18–30.

CIC 1983.

CROISSANT Jo: Žena neboli kněžství srdce, Praha: Paulínky, 2005.

CUSKELLY E.J.: Současná spiritualita. Duchovní život z hlediska moderní psychologie, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994.

FIORES Stefano de, GOFFI Tullo, [ed.]: Slovník spirituality, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999.

GRŮN Anselm, RUPPERT Fidelis: Vidět v druhém Krista, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007.

HENRICI Peter: Meta-antropologie pohlaví, in: MKR Communio 4 (2006) 341–349.

HORNOFOVÁ Ludmila: Žena-matka početné rodiny, in: *Žena v církvi a ve společnosti II.* Sborník Unie katolických žen, [b.ed.], Praha: Pastorační středisko sv. Vojtěcha při Arcibiskupství pražském, 2001, 4–7.

KOHUT Pavel Vojtěch: ...Aby se tělo stalo slovem, in: MKR Communio 4 (2006) 367–382.

KOHUT Pavel Vojtěch: Co je spirituální teologie?, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007.

MERTON Thomas: Duchovní vedení a rozjímání, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997.

MŮLLER Wunibald: I láska má svá pravidla, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005.

RÖSER Johannes: Ženské křesťanství, in: Teologické texty 1 (2000) 22–24.

RUPNIK Marko Ivan: Uvedení do duchovního života, Olomouc-Velehrad: Centrum Aletti, 2003.

SMAHEL Rudolf: Duchovní otcovství, in: Teologické texty 2 (1999) 47–49.

SPEYR Adrienne von: Člověk před Bohem, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007.

ŠPIDLÍK Tomáš: Prameny světla, Velehrad: Refugium, 2000.

Anglická anotace

A woman and spiritual leadership

The aim of this thesis was to give the feminine element through the spiritual leadership in both roles: as a woman, being accompanied by - the object of the spiritual leadership, and the accompanying woman - the subject of the spiritual leadership.

The work was based on her unique role in the history of salvation, on the specific characteristics of women, which may be used with the benefit in practicing the spiritual leadership but with the knowledge (awareness) of certain but overcoming difficulties

All believers know that our lives ought to be directed to the ultimate goal – to meet the God in eternity. To follow this way as direct as possible in unification with Christ, in addition to our own forces, experiences and assessment of the situation, we may also use the possibility of spiritual leadership during doubt, trials and crises.

I wanted to stress the importance of the care of the spiritual life of a woman in connection with her mission - as a mother, as a bearer of life.

Key words:

woman

God

way

accompanying assistance

help

RESUMÉ

Práce **Žena a duchovní vedení** se zabývá dvojí rolí ženy v duchovním vedení, a to žena jako osoba doprovázená a žena někoho doprovázející. Práce je rozdělena do dvou základních částí. První část je zaměřena na objasnění pojmu spiritualita, na její projevy v životě člověka a na specifika ženské spirituality v porovnání se spiritualitou mužskou.

Druhá část práce je věnována samotnému duchovnímu vedení, objasňuje příčiny vzniku a rozšíření této praxe, její oprávněnou potřebu v dnešní době i v laickém prostředí. Je zde definován pojem-duchovní vedení, jeho funkce, cíle a předpoklady, které je nutno splnit, aby mohlo být doprovázení přínosem pro duchovní život člověka. Dále je uvedena charakteristika osoby vhodné pro tuto službu, jsou zde zmíněna i úskalí, kterých si doprovázející osoba musí být vědoma, aby jim dokázala předcházet.

To vše je pak vztaženo k ženě s ohledem na její danosti a specifika. Nejprve je řešena otázka, jak žena prožívá a co očekává, když je doprovázená, co je nutné mít na zřeteli při poskytování této služby ženě. Poslední část je věnována ženě doprovázející druhou osobu, s přihlédnutím k obecně charakteristickým vlastnostem, motivacím a sklonům ženy.

V závěru práce se konstatuje nutnost poskytování služby doprovázení v případě potřeby, její snazší dostupnost pro mužskou část populace, naproti tomu u žen je tato potřeba vnímána častěji a většinou intenzivněji. Žena doprovázení poskytující, bez ohledu na pohlaví příjemce, musí mít kromě osobnostních předpokladů i vytvořené dobré vnější podmínky. Práce dochází i k poznání, že určitá vlastnost, která se může zdát být výhodou pro doprovázení, může v nekorigované nebo přebujelé podobě být překážkou pro výkon této služby.

Žena ve světle svého úkolu, který jí byl Bohem při stvoření dán, se jeví vhodnou a dobře vybavenou pro tuto službu bližnímu, rozpozná-li správně tuto obdarovanost a nechá-li se vést Duchem svatým.

Práce obsahuje 90 402 znaky (bez mezer).